

ANG PARAAN NG
PAGSASAKATUPARAN

UNANG KABANATA

ANG DAANG TUNGO SA KABANALAN

I

ANG PAGLILINIS NG KAISIPAN

1. Ang tao ay tigib ng mga makamundong pagnanasa na nagtutulak sa kanila sa delusyon at pagdurusa. May limang paraan upang sila'y makahulagpos sa gapos ng mga ito.

Una, sila ay dapat na magkaroon ng wastong paniniwala tungkol sa mga bagay-bagay, mga paniniwalang bunga ng matamang pagpansin, at maintindihan ang mga kadahilanan at bunga at ang tunay nitong kabuluhan. Sapagkat ang sanhi ng pagdurusa ay nauugat sa mga pagnanais at pagkagiliw ng kaisipan, at sapagkat ang mga pagnanais at pagkagiliw na ito ay nagmumula sa mga maling paniniwala ng isang “kasarilihan”, kinakalimutan ang saklaw ng batas ng kasanhian at dulot, at sapagkat ito ay dulot ng mga maling pagtanaw na ito, magkakaroon lamang ng kapayapaan kung ang kaisipan ay mawawalan ng mga makamundong pagnanasang ito.

Pangalawa, ang tao ay makaiiwas sa mga maling obserbasyong na ito at ang bunga nitong mga makamundong pagnanasa sa pamamagitan ng maingat at matiyagang pamamahala sa kaisipan. Sa mahusay na pamamahala ng kaisipan, maiiwasan ang mga pagnanais na

nagmumula sa mga pagpukaw sa mata, tainga, ilong, dila, at balat at ang dulot nitong mga pag-iisip. Sa pagsasagawa nito ay mapuputol ang pinaka-ugat ng lahat ng mga makamundong pagnanasa.

Pangatlo, sila ay dapat na magkaroon ng mga wastong pananaw tungkol sa tamang paggamit ng lahat ng bagay. Halimbawa, tungkol sa pagkain at pananamit, hindi nila dapat na iugnay ang mga ito sa ginhawa at ligaya bagkus sa kaugnayan nito sa pangangailangan ng katawan. Ang damit ay kailangan upang ipagsanggalang ang katawan sa init at lamig, at upang pantakip sa hiyang dulot ng katawan, ang pagkain ay kailangan para sa kalusugan ng katawan habang ito ay inihahanda sa Kaliwanagan at pagka-Buddha. Ang mga makamundong pagnanasa ay hindi yayabong sa gayong pag-iisip.

Pang-apat, ang tao ay dapat na matutong magpakatatag; sila ay dapat matutong magtiis sa balisang dulot ng init at lamig, gutom at uhaw; sila ay dapat matutong magpasensiya sa harap ng pang-aabuso at pagtuligsa; sapagkat ang pagsasanay sa pagpapakatatag ang papatay sa apoy ng mga makamundong pagnanasa na tumutupok sa kanilang mga katawan.

Panlima, ang tao ay dapat na matuto sa pagsilip ng panganib nang sa gayon ay maiwasan ito. Katulad ng isang marunong na tao na umiiwas sa mababangis na kabayo o sa asong ulol, ika'y hindi dapat na makipagkaibigan sa masasamang tao o pumunta sa mga lugar na iniwasan ng mga taong marunong. Kung ika'y mag-iingat,

kikilos ng mahusay, ang apoy ng mga makamundong pagnanasa na tumutupok sa iyong katawan ay mama-matay.

2. May limang uri ng pagnanais sa daigdig.

Ang mga pagnanais na nagmumula sa mga hugis na nakikita ng mata; mula sa tunog na naririnig ng tainga; mula sa bango na naamoy ng ilong; mula sa sarap na nalalasaan ng dila; mula sa mga bagay na gusto ng pandama. Mula sa limang pintong ito ng pagnanais sumisibol ang pagkagiliw ng katawan sa ginhawa.

Maraming tao, lango sa pagkagiliw ng katawan sa ginhawa, ang hindi nakakapuna sa kasamaang kabuntot ng ginhawa, at sila ay nabibilag sa bitag ng demonyo tulad ng pagkabihag ng isang usa sa bitag ng isang mangangaso. Tunay nga, ang limang pintuang ito ng pagnanais na buhat sa mga pandama ang siyang pinakamapanganib sa lahat ng bitag. Kapag nabihag nito, ang tao ay nagagapos ng mga makamundong pagnanasa at nagdurusa. Dapat na malaman nila kung paano sila makakaiwas sa mga bitag na ito.

3. Walang iisang paraan upang maging malaya sa bitag ng mga makamundong pagnanasa. Halimbawa ay nakahuli ka ng isang ahas, isang buwaya, isang aso, isang ibon, isang asong gubat at isang unggoy, anim na nilalang na iba't iba ang kalikasan, at sila ay itinali mo ng magkakasama at saka pinasibad. Ang bawat isa sa kanila ay magpipilit na makabalik sa sarili nitong tirahan sa

kanya-kanyang paraan. Ang ahas ay maghahanap ng kublhang damo, ang buwaya ay maghahanap ng tubig, ang ibon ay magnanais na lumipad, ang aso ay maghahanap ng isang nayon, ang asong gubat ay maghahanap ng tahimik na burol, at ang unggoy ay maghahanap ng puno sa kagubatan. Sa pagpupumilit ng bawat isa ng kanya-kanyang lakad sila ay magpupumiglas subalit, dahil sa sila ay nakatali nang magkakasama sa iisang lubid, ang pinakamalakas sa anumang oras ay hihila sa iba pa.

Katulad ng mga nilalang sa para-bulang ito, ang tao ay tinutukso sa iba't ibang paraan ng mga pagnanais ng kanyang anim na pandama — mata, tainga, ilong, dila, balat at kaisipan, at pinamumunuan ng naghaharing pagnanais.

Kapag ang anim na nilalang ay iginapos sa isang poste, sila ay magpipilit na makalaya hanggang sila ay mapagod, at malungayngay sa tabi ng poste. Katulad nito, kung ang tao ay maghahari sa kanilang kaisipan walang suliraning magmumula sa lima pang pandama. Kung ang kaisipan ay kanilang pamumunuan, ang tao ay magkakaroon ng kaligayahan ngayon at sa hinaharap.

4. Ang tao ay nagpapahalaga sa kanilang pansariling kaligayahan na siyang pagmamahal sa katanyagan at papuri. Subalit ang katanyagan at papuri ay tulad ng kandilang nauupos at naglalaho. Kapag ang tao ay maghahabol sa karangalan at katanyagan at iiwan ang landas ng katotohanan, sila ay nasa isang malubhang panganib at takdang humarap sa kasawian.

Ang isang taong naghahabol sa katanyagan at kayamanan at pagmamahal ay tulad ng isang bata na kumakain ng pulot sa talim ng isang kutsilyo. Habang siya ay lumalapas ng tamis ng pulot, siya ay nanganganib na masugatan ang dila. Siya ay tulad ng isang taong sumasalubong sa hampas ng hangin nang may dalang nagliliyab na sulo; ang kanyang kamay at mukha ay tiyak na masusunog.

Hindi dapat na magtiwala sa isang kaisipang tigib ng kasakiman, pagkapoot at kahangalan. Ang kaisipan ay hindi dapat na pabayaang bagkos kailangang isailalim sa matamang pagpatnubay.

5. Ang lubusang paghahari sa kaisipan ay isang napakahirap na gawain. Ang unang dapat gawin ng sinumang nagnanais na magkamit ng Kaliwanagan ay ang pagpatay sa apoy ng lahat ng pagnanais na kanilang taglay. Ang pagnanais ay isang apoy na tumutupok, at ang sinumang naghahanap ng Kaliwanagan ay dapat na umiwas sa apoy ng pagnanais tulad ng pag-iwas ng isang taong may pasang tuyong dayami sa naglalagablab na apoy.

Subalit isang kahangalan ang magbulag-bulagan sa harap ng kagandahan sa takot na matukso ng mga ito. Ang kaisipan ay isang panginoon at kung ito ay nasa ilalim ng iyong paghahari, ang mga pagnanasa ay maglalaho.

Napakahirap ang pagsunod sa landas ng Kaliwanagan, subalit mas mahirap ang walang kaisipan na

naghahanap ng landasing ito. Kung walang Kaliwanagan wala ring pagkatapos ang pagdurusa sa daigdig na ito ng buhay at kamatayan.

Ang isang taong naghahanap sa landas ng Kaliwanagan ay tulad ng isang kalabaw na may mabigat na pasan na tumatawid sa isang maputik na lugar. Kung ang kalabaw ay magpupumilit at hindi magbibigay pansin sa iba pang bagay, siya ay makakatawid at makapagpapahinga. Katulad nito, kung ang kaisipan ay iyong pinaghaharian at pinananatili sa tamang landas, walang putik ng kasakiman na hahadlang sa iyo at ang lahat ng pagdurusa ay maglalaho.

6. Ang lahat ng naghahanap ng landas sa Kaliwanagan ay dapat munang magwaksi ng lahat nitong makasariling pagmamalaki at mapagkumbabang tanggapin ang ilaw ng mga pangaral ng Buddha. Ang lahat ng yaman sa daigdig, lahat nitong ginto, pilak at karangalan, ay hindi maihahambing sa karunungan at katangian.

Upang malasap ang ligayang dulot ng kalusugan, ang makapagdulot ng tunay na kaligayahan sa iyong mga kaanak, ang makapagdulot ng kapayapaan sa lahat, ang una mong kailangan ay disiplina at paghahari sa iyong sariling kaisipan. Kung ang isang tao ay nakapaghahari sa kanyang kaisipan, matatagpuan niya ang landas tungo sa Kaliwanagan, at ang karunungan at katangian ay mapapasa-kanya.

Katulad ng kayamanan na kailangang hukayin sa ilalim ng lupa, ang katangian ay sumisibol mula sa

mga mabuting gawa, at ang karunungan ay sumisibol mula sa busilak at payapang kaisipan. Upang makapaglandas ng ligtas sa masalimuot na buhay ng tao, kailangan mo ang tanglaw ng karunungan at ang gabay ng katangian.

Ang pangaral ng Buddha, na nagtuturo sa tao kung paano makakalaya sa kasakiman, pagkapoot at kahangalan, ay isang mabuting pangaral at ang lahat ng susunod dito ay nagkakamit ng kaligayahan at magandang buhay.

7. Ang tao ay natatangay sa takbo ng kanilang pag-iisip. Kung sila ay mag-iisip ng kasakiman, lalo silang magiging sakim; kung sila ay mag-iisip ng pagkapoot, lalo silang mapopoot; kung sila ay nag-iisip ng paghihiganti, ang kanilang hakbang ay patungo sa gayong direksiyon.

Sa panahon ng tag-ani, tinitipon ng mga magsasaka ang kanilang mga alagang hayop upang sila'y di makapinsala. Katulad nito, ang tao ay dapat na pangalagaang mabuti ang kanilang kaisipan mula sa pagiging di-tapat at kasawiang palad. Dapat nilang iwaksi ang mga pag-iisip na gumigising sa kasakiman, pagkapoot at kahangalan, at linangin ang pag-iisip na gumigising sa kabutihan.

Kung tagsibol at ang damuhan ay lambong ng luntiang damo, pinawawalan ng mga magsasaka ang kanilang mga alagang baka; subalit hindi nawawalay ang kanilang paningin sa mga ito. Ganoon din sa kaisipan ng tao: kahit na sa pinakamagandang kalagayan, ang kaisipan ay dapat na bantayan.

8. Si Shakyamuni Buddha ay natira sa bayan ng Kausambi. Sa bayang ito ay may isang namumuhi sa kanya at nagsulsol sa mga taong magkalat ng masasamang kuwento tungkol sa kanya. Nang panahong yaon ay napakahirap ang magpalimos ng pagkain at maraming kaguluhang nagaganap.

Si Ananda ay nagwika kay Shakyamuni: “Hindi tayo dapat na manatili sa bayang tulad nito. Maraming iba pa at mabuting mga bayan ang ating mapupuntahan. Makabubuting tayo ay lumisan na sa bayang ito”.

Ang Pinagpala ay sumagot: “Halimbawa, ang ating mapuntahang bayan ay tulad rin nito, ano ang ating gagawin”?

“Kung gayon ay maghanap tayo ng iba”.

Ang Pinagpala ay nagwika: “Hindi, Ananda, walang katapusan ang gayong paraan. Mas mabuting tayo ay manatili rito at tiisin ang pang-aabusong ito hanggang ito ay maglaho, at pagkatapos ay saka tayo pumunta sa iba”.

“Mayroong tubo at lugi, pintas at karangalan, papuri at pang-aabuso, pagdurusa at kaligayahan sa mundong ito; ang nagkamit ng Kaliwanagan ay hindi natatalo ng mga panlabas na bagay na ito; sila ay maglalaho simbilis ng kanilang pagsibol”.

II

ANG TAMANG PAG-UUGALI

1. Ang mga naghahanap ng daang tungo sa Kaliwanagan ay kailangang palaging isasaisip ang kahalagahan ng

pagpapanatiling busilak ng kanilang katawan, salita at kaisipan. Upang mapanatiling busilak ang katawan, kayo ay huwag papatay ng anumang nilalang na may buhay, magnanakaw o makikiapid. Upang mapanatiling busilak ang pananalita, kayo ay huwag magsisinungaling, o aabuso, o manloloko, o makipagkuwentuhan ng walang kabuluhan. Upang mapanatiling busilak ang kaisipan, itakwil ninyo ang lahat ng kasakiman, pagkapoot at maling paghusga.

Kung ang kaisipan ay may dungis, siguradong ang gawa ay may dungis din. Kapag ang gawa ay may dungis, magkakaroon ng pagdurusa. Kaya napakahalagang ang kaisipan at ang katawan ay mapanatiling busilak.

2. May isang mayamang biyuda na kilala sa pagiging mabait, mabini at magalang. Siya ay may isang matalino at masigasig na katulong.

Isang araw, napag-isip-isip ng katulong: “Ang aking maybahay ay may magandang reputasyon; totoo kayang siya ay may likas na kagandahang loob o siya’y mabait dahil lamang sa kanyang kapaligiran. Siya’y aking susubukan nang aking malaman”.

Nang sumunod na umaga, ang katulong ay hindi nagpakita sa kanyang amo hanggang sa tumanghali. Ang maybahay ay nayamot at siya ay pinagalitan. Ang katulong ay nagturan:

“Kung ako man ay maging tamad sa isa o dalawang araw, hindi kayo dapat na magalit”. Lalong nagalit ang maybahay.

Nang sumunod na araw, ang katulong ay muling gumising nang tanghali. Tuluyan nang nalubos ang galit ng maybahay at pinalo nito ang katulong ng isang patpat. Ang pangyayaring ito ay nalaman sa buong lugar at ang mayamang biyuda ay nawalan ng magandang reputasyon.

3. Maraming tao ang tulad ng babaeng ito. Habang ang kanilang kapaligiran ay kasiya-siya, sila ay mabait, mabini at payapa; subalit malayong gayon din ang kanilang pag-uugali kung ang kanilang kapaligiran ay mabago at maging di-kaiga-igaya.

Kapag ang tao ay mayroong busilak at payapang kaisipan, siya ay patuloy na gagawa ng mabuti kahit na siya ay pagsalitaan ng hindi maganda, pagpakitaan ng hindi mabuti o magkulang sa pagkain, damit at tirahan; kung gayon lamang siya ay matatawag na mabuti.

Samakatuwid, ang mga taong gumagawa ng mabuti at mananatiling may payapang kaisipan kapag ang kanilang kapaligiran ay nananatiling kasiya-siya ay hindi tunay na mabuting tao. Yaon lamang na tumanggap ng mga pangaral ng Buddha at nagsasanay ng kanilang isip at katawan sa gabay ng mga pangaral na ito ang siyang matatawag na tunay na mabuti, mabini at payapa.

4. Tungkol sa tamang pananalitang dapat na gamitin, may limang pareha ng mga salitang magkakasalungat: mga salitang naaangkop sa hinihinging pagkakataon at yaong mga di-angkop; mga salitang nakapagsasabi ng tunay na pangyayari at yaong hindi; mga salitang kaaya-ayang

pakinggan at yaong hindi magandang pakinggan; mga salitang nagbibigaybuti at yaong nagbibigay-pinsala; at mga salitang dumadamay at yaong nagtataglay-muhi.

Ang bawat salitang lumalabas sa ating mga labi ay dapat na pipiliing mabuti sapagkat ito ay maririnig ng iba at pupukaw sa kanila sa mabuti o masama. Kung ang ating kaisipan ay tigib ng simpatiya at pagmamalasakit, mapipigil ang masasamang salitang ating maririnig. Hindi natin dapat pahihintulatang magbitiw ng mararahas na salita ang ating mga labi o sila'y pupukaw ng pagkapoot at pagkamuhi. Ang mga salitang ating dapat na bibigkasin sa tuwina ay mga salita ng pagdamay at karunungan.

Halimbawang may isang taong nagnanais na mag-alis ng lahat ng dumi sa lupa. Gagamit siya ng pala at panahip at matiyagang iipunin ang lahat ng dumi, subalit ito ay pambihirang gawain. Tulad ng hangal na taong ito, hindi natin maaaring alisin ang lahat ng salita. Kailangang sanayin natin ang ating kaisipan at pun'in ang ating puso ng pagdamay nang tayo ay di-magambala ng mga salitang babanggitin ng iba.

Hindi maaaring gumuhit ng larawan sa bughaw na kalangitan. At hindi rin maaaring hibasan ang isang ilog sa init ng sulong yari sa tuyong damo, o lumikha ng kaluskos sa pagkikiskis ng makinis na katad. Katulad ng mga halimbawang ito, ang tao ay dapat na sanayin ang kanilang kaisipan nang sa gayon ay hindi sila magagambala ng anumang uri ng salitang kanilang maririnig.

Dapat nilang sanayin ang kanilang mga kaisipan at gawing sinlawak ng daigdig, walang hanggan tulad ng kalawakan, sinlalim ng malaking ilog at sin-lambot ng makinis na katad.

Kapag ika'y ginawan ng masama ng iyong kaaway, at ika'y napoot hindi ka sumusunod sa mga pangaral ng Buddha. Sa lahat ng pagkakataon, isipin mong: "Ang aking kaisipan ay walang pagkatinag. Mga salita ng pagkamuhi at pagkapoot ay hindi lalabas sa aking mga labi. Babalutin ko ang aking mga kaaway ng mga pag-iisip ng pagdamay at pagkahabag na dadaloy sa kaisipang tigib ng pagmamalasakit sa lahat ng nilalang na pansamantala".

5. May isang pabula tungkol sa isang lalaki na nakakita ng isang punso na nagliliyab kung umaga at umuusok kung gabi. Nagpunta siya sa isang paham at humingi ng payo kung ano ang kanyang gagawin. Pinayuhan siyang ang punso ay kanyang hukayin sa pamamagitan ng isang sable. Sinunod niya ang payo at sa kanyang paghuhukay ay magkakasunod niyang natagpuan ang isang pirasong bakal, ilang bula ng tubig, isang piko, isang kahon, isang pagong, isang itak na pangkatay, isang pirasong karne at, ang panghuli, isang dragon ang lumabas. Ibinalita ng lalaki ang kanyang mga natagpuan sa paham. Ipinaliwanag ng paham ang kahulugan nito at nagwika, "Itapon mo ang lahat maliban sa dragon; iwan mong mag-isa ang dragon at huwag siyang gambalain".

Ito ay isang pabula na kung saan ang punso ay sumasagisag sa katawan ng tao. Ang "nagliliyab kung

umaga” ay sumasagisag sa katotohanang isinasakatuparan ng tao sa umaga ang kanilang pag-iisip nang nakaraang gabi. Ang “umuusok kung gabi” ay tumutukoy sa katotohanang inaalala ng tao sa gabi nang may hapis o galak, ang kanilang nagawa sa nagdaang araw.

Ang lalaki sa pabulang ito ay sumasagisang sa isang taong naghahanap ng Kaliwanagan. Ang paham ay sumasagisang sa Buddha. Ang sable ang kumakatawan sa busilak na karunungan. Ang paghukay ay sumasagisag sa pagpupunyaging kailangan upang makamit ang Kaliwanagan.

Ang mga bagay na natagpuan: ang “pirasong bakal” ay sumasagisag sa kamangmangan; ang mga “bula” ay mga bunga ng pagdurusang pagkapoot; ang “piko” ay bumabanggit sa pag-aalinlangan at pagkabalisa; ang “kahon” ay kumakatawan sa imbakan ng kasakiman, pagkapoot, katamaran, pagkasalawahan, pagsisisi at delusyon; ang “pagong” ay sumasagisag sa katawan at kaisipan ng tao; ang “itak na pangkatay” ay sumasagisag sa magkakahalang epekto ng limang gamit pandama, at ang “pirasong karne” ay sumasagisag sa paghahangad na sanhi ng pag-iimbot matapos masiyahan. Ang lahat nang ito ay nakasasama sa tao kaya ang Buddha ay nagwikang, “Itapon ninyo ang lahat nang ito”.

Ang “dragon” sa pabula ay sumasagisag sa kaisipan na walang bahid ng mga makamundong pagnanasa. Kung ang isang tao ay aarok sa mga bagay sa kanyang kapaligiran, gamit ang sundang ng karunungan, makaka-

tagpo niya ang kanyang dragon. “Iwan mong mag-isa ang dragon at huwag siyang gambalain” ay nangangahulugan ng paghahanap at pagpupunyaging makamtan ang kaisipang walang bahid ng mga makamundong pagnanais.

6. Si Pindola, isang alagad ng Buddha, matapos makamit ng Kaliwanagan, ay nagtungo sa Kausambi, ang kanyang lupang sinilangan, upang pagsilbihan ang mga taong sa kanya’y nagpakita ng kabutihan. Sa gawaing ito ay inihanda niya ang lupang tutubuan ng binhi ng Buddha.

Sa labas ng bayan ng Kausambi ay may isang pasyalan sa tabi ng baybayin ng Ilog Ganges na nalililiman ng mga puno ng niyog at may malamig na simoy ng hangin.

Isang araw ng tag-init, naupo sa lilim ng isang puno si Pindola at nagsagawa ng meditasyon nang ang Haring Udyana ay namasyal kasama ang kanyang mga konsorte at, pagkatapos ng musika at ligaya, ay umidlip sa lilim ng isang puno.

Habang ang kanilang hari ay natutulog, ang kanyang mga asawa ay naglakadlakad at natagpuan si Pindola na naka-upo sa pagmemitasyon. Nakilala nila ito bilang isang banal na lalaki at sila’y humiling na turuan nito, at sila’y nakinig sa kanyang pangaral.

Nang magising ang hari, hinanap niya ang kanyang mga kasama at natagpuang nakapalibot kay Pindola at nakikinig sa kanyang mga pangaral. Dahil sa kanyang

mapanibughuin at malaswang pag-iisip, nagalit ang hari at inabuso si Pindola, nagwikang: “Hindi mapapatawad na ikaw na isang banal na lalaki ay pumagitna sa mga babae at masayang makipagkuwentuhan sa kanila”. Ipinikit ni Pindola ang kanyang mga mata at nanatiling tahimik.

Inilabas ng nagagalit na hari ang kanyang sundang at binantaan si Pindola, subalit nanatiling tahimik ang banal na lalaki at di-natitinag sa kanyang pagkaka-upo. Lalo nitong pinagalit ang hari at ito ay dumakot ng lupang pinamamahayan ng langgam at isinaboy sa kanya, subalit nanatili pa rin sa pagkakaupo si Pindola at sa pagmemeditasyon, tahimik na tinanggap ang insulto at sakit.

Dahil dito, ang Hari ay nahiya sa kanyang masamang inasal at humingi ng paumanhin kay Pindola. Dahil sa pangyayaring ito, ang pangaral ng Buddha ay tumanglaw sa Kastilyo ng hari at simula noon ay kumalat sa buong bansa.

7. Makalipas ang ilang araw, dinalaw ng Haring Udyana si Pindola sa tirahan nito sa gubat at nagtanong, “Iginagalang na guro, paano napananatiling busilak ng mga alagad ng Buddha, na karamiha’y kabataan, ang kanilang katawan at kaisipan at di-natutukso ng pagnanasa”?

Ang sagot ni Pindola: “Mahal na hari, itinuro sa amin ng Buddha na igo ang lahat ng babae. Itinuro niya sa amin na igo bilang ina ang lahat ng matandang babae, ituring bilang kapatid ang lahat ng babaing kasing gulang namin, at ituring bilang anak ang lahat ng batang

babae. Dahil sa pangaral na ito ay napananatiling busilak ng mga alagad ng Buddha ang kanilang katawan at kaisipan at di-natutukso ng pagnanasa kahit na sila man ay nasa kanilang kabataan”.

“Subalit, Mahal na guro, maaaring magkaroon ng maruming nasa ang isang lalaki sa isang babaing sing-gulang ng kanyang ina o kapatid o anak. Paano napipigil ng mga alagad ng Buddha ang gayong pagnanasa”?

“Mahal na Hari, ang Pinagpala ay nagturo sa aming ituring ang aming katawan na nagtataglay ng lahat ng uring putik kagaya ng dugo, dumi, pawis at langis; sa pagtuturing nang gayon, kami, kahit pa nga ba nasa kabataang gulang, ay napananatiling busilak ang kaisipan.”

“Iginagalang na guro”, patuloy ng Hari, “maaring madali para sa iyo ang pagsasagawa nito sapagkat nasanay mo na ang iyong katawan at kaisipan at nahasa ang iyong karunungan, subalit sa walang gayong pagsasanay ay magiging mahirap itong gawin. Maaring maalala nila ang taglay nilang karumihan subalit ang kanilang mata ay lilingon sa magagandang hugis. Pilitin man nilang tumingin sa kapangitan ay hindi rin nila maiiwasan ang mabighani ng kagandahan. Mayroong iba pang dahilan kung bakit ang mga kabataan sa disipulo ng Buddha ay napananatiling busilak ang kanilang mga paggawa”.

“Mahal na Hari”, sagot ni Pindola, “ang Pinagpala ay nagturo sa amin na bantayan ang mga pintuan ng limang pandama. Kapag kami ay nakakakita ng magagandang

hugis at kulay, nakakarinig ng kawiliwiling tunog, nakalanghap ng kabanguhan, o nakalalaspang ng katamisan o nakadarama ng malambot na bagay, hindi kami dapat malulong sa kanilang halina, o kaya'y masuklam sa di-kahali-halinang bagay. Kami ay tinuruang maging maingat sa pagbabantay sa mga pintong ito ng limang pandama. Dahil sa pangaral na ito ng Pinagpala ay napananatili ng kanyang mga alagad ang kabusilakan ng kanilang katawan at kaisipan maging sila man ay nasa kabataang gulang”.

“Ang pangaral ng Buddha ay tunay na kahangahanga. Sa aking saliring karanasan, alam ko na kapag ako ay nahaharap sa anumang bagay na maganda o kahali-halina nang walang pagtatanod, ako ay nababahala ng mga pagpukaw sa pakiramdam. Napakahalaga ang pagtatanod sa pintuan ng limang pandama sa lahat ng oras upang ating mapanatiling busilak ang ating mga paggawa”.

8. Kapag isinasakatuparan ng isang tao ang kanyang mga iniisip sa pagsasagawa nito, tiyak na mayroong kasunod na ganti ang mga ito. Kapag ikaw ay inabuso, ikaw ay matutuksong maghiganti. Ikaw ay dapat na maging listo sa ganitong natural na reaksiyon. Ito ay tulad ng pagdura sa sumasalubong na hangin, ito ay tulad ng pagwawalis sa paghampas ng hangin, hindi nito naalis ang alikabok bagkus dumudungis sa iyong sarili. Ang kamalasan ay tuwinang nakasunod sa sinumang natatalo ng pagnanasang maghiganti.

9. Napakagandang gawa ang magtakwil sa kasakiman at magtangi ng kaisipang tigib ng pag-ibig sa kapwa. Higit na maganda ang magtangi ng lubos na paggalang sa Mahal na Landas.

Iwaksi mo ang makasariling kaisipan at linangin ang kaisipan na nakahandang tumulong sa kapwa. Ang isang gawa na nagdudulot ng ligaya sa iba ay pumupukaw sa kanilang magdulot din ng ligaya sa kanilang kapwa; sa ganitong paraan sumisibol at yumayabong ang kaligayahan.

Isang libo't isang kandila ang maaaring sindihan ng isang kandila, at ang tanglaw ng kandilang ito ay hindi nababawasan. Ang kaligayahan ay hindi nababawasan sa pakikibahagi nito.

Ang mga naghahanap ng Kaliwanagan ay kailangang maging maingat sa kanilang unang mga hakbang. Gaano man kataas ang iyong minimithi, makakamit lamang ito sa paisa-isang hakbang. Ang mga hakbang na tungo sa Kaliwanagan ay dapat na isagawa sa ating pang-araw-araw na buhay.

10. Sa pinakasimula ng landas tungo sa Kaliwanagan, may dalawampung mahirap na bagay na ating dapat na malampan, at ang mga ito ay: 1. ang maging mapagbigay ika'y maralita man; 2. ang matutunan ang daang tungo sa Kaliwanagan sa harap ng kapalaluan; 3. ang maghanap ng Kaliwanagan sa kabila ng pagpapakasakit; 4. ang maisilang habang ang Buddha ay nasa daigdig; 5. ang makinig sa pangaral ng Buddha; 6. ang mapanatiling

busilak ang kaisipan laban sa mga udyok ng katawan; 7. ang hindi maakit ng mga bagay na maganda at kahali-halina; 8. ang iwasang gumamit ng lakas upang mapunan ang mga pagnanasa; 9. ang hindi magalit sa harap ng mga pagdusta; 10. ang magtago ng salita sa pagbugso ng mga pangyayari; 11. ang humarap sa masusi at malawakang pag-aaral; 12. ang iwasang maliitin ang mga baguhan; 13. ang manatiling mapagkumbaba; 14. ang magkaroon ng tunay na kaibigan; 15. ang tumagal sa disiplina na naghahantong sa Kaliwanagan; 16. ang hindi mabagabag ng mga panlabas na kalagayan at pangyayari; 17. ang magturo sa iba ayon sa kanilang kakayahan; 18. ang panatilihing payapa ang kaisipan; 19. ang umiwas sa mga pagtatalo tungkol sa mabuti at masama; at 20. ang makatagpo at matutunan ang mabuting paraan.

11. Ang mabuti at masamang tao ay nagkakaiba ang pagharap sa buhay. Ang masamang tao ay hindi kumikilala ng kasamaan sa kanilang masamang gawa; kapag ang kanilang kasalanan ay inihaharap sa kanilang pansin, hindi pa rin sila tumitigil sa kanilang masamang gawa at ayaw na ibigay sa kanilang pansin ang kanilang kasalanan. Ang marunong na tao ay nakatuon ang pansin sa tama at mali; tumitigil sila sa paggawa ng anumang bagay na nalaman nilang masama; at sila ay nagpapasalamat sa sinumang nagbibigay ng pansin sa kanilang maling gawa.

Ganyan kalaki ang pagkakaiba ng mabuti at masamang tao. Ang masamang tao ay hindi marunong magpasalamat sa kabutihang ibinibigay sa kanila subalit ang

mabuting tao ay marunong kumilala at magpasalamat. Ang mabuting tao ay nagpapahayag ng kanilang pagkilala at pasasalamat sa pamamagitan ng paggawa ng kabutihan, hindi lamang sa tumangkilik sa kanila, bagkus sa kanino pa man.

III

ANG PANGARAL SA SINAUNANG PABULA

1. Noong unang panahon ay may isang bayan na mayroong kakatwang kaugaliang magtakwil ng kanilang matatandang kababayan sa malayo at mahirap puntahang mga kabundukan.

Isang ministro ng estado ang hindi makasunod sa kaugaliang ito sa kaso ng kanyang matanda nang ama, kaya siya ay gumawa ng isang lihim na yungib sa ilalim ng lupa kung saan itinago niya ang kanyang ama at doon pinagpala.

Isang araw, isang diyos ang nagpakita sa hari ng bayang iyon at nagbigay ng nakalilitong suliranin, nagsabing kung hindi masasagutan iyon ng tama ay ikawawasak ng kanilang bayan. Ang suliranin ay: “Narito ang dalawang ahas; sabihin mo kung alin sa kanila ang babae at ang lalaki.”

Ang hari at sinuman sa palasyo ay hindi makasagot sa katanungang iyon; kaya ang hari ay naglaan ng malaking gantimpala sa sinumang makasagot sa tanong na iyon.

Ang ministro ay nagtungo sa taguan ng kanyang ama

at nagtanong kung paano masasagot ang suliranin. Ang matanda ay nagwika: “Madaling masagot iyan. Ilagay ninyo ang mga ahas sa malambot na katad; ang ahas na maggagagalaw ang siyang lalaki, at ang tatahimik lamang ay ang babae.” Ang ministro ay nagpunta sa palasyo, ginawa ang mungkahi ng ama at ang suliranin ay nabigyang kasagutan.

At ang diyos ay nagmungkahing muli ng mahihirap na tanong na hindi masagutan ng hari at ng kanyang mga nasasakupan maliban sa ministro, sa pagkonsulta sa kanyang ama, na tuwinang nakapagbibigay ng tamang kasagutan.

Narito ang ilang mga tanong at ang kanilang kasagutan. “Sino ang taong natutulog na tinatawag na ‘ang mulat’ at ang gising na tinatawag na ‘ang natutulog’?” Ang sagot ay ito: — ang taong nagsasanay upang makamit ang Kaliwanagan. Siya ay gising kung ihahambing sa mga taong walang pagmimithing magkamit ng Kaliwanagan; siya ay tulog kung ihahambing sa mga taong nagkamit na ng Kaliwanagan.

“Paano mo titimbangin ang isang malaking elepante?” “Isakay mo ito sa isang bangka at tandaan ang lalim ng inilubog nito. Alisin ang elepante sa bangka at lulanang ito ng mga bato hanggang sa lumubog ang bangka sinlalim ng inilubog nito nang sakay ang elepante. At iyong timbangin ang mga bato.”

Ano ang kahulugan ng kasabihang, “Ang isang baso ng tubig ay higit pa sa tubig ng karagatan?” Ito ang

kasagutan: “Ang isang baso ng tubig na ating ibinigay sa ating magulang o sa isang maysakit nang buong banal at buong awa ay walang pagmamaliw ang kabuluhan, subalit ang tubig sa karagatan ay magwawakas pagdating ng araw.”

May isang nagugutom na lalaki, buto't balat na sa kahirapan, ang nagtanong, “Mayroon ba sa daigdig na mas salat pa sa akin?” “Ang taong labis-labis ang kasakiman at pagkamakasarilyo at hindi naniniwala sa Tatlong Yaman ng Buddha, Dharma at Samgha, at hindi nag-aalay sa kanyang mga magulang at guro, ay hindi lamang mas salat bagkus daranas pa ng ibayong hirap sa kanyang kapu-puntahang daigdig ng gutom na mga demonyo.

“Narito ang isang tabla ng kahoy ng Candana; aling dulo ang nasa ibabang bahagi ng punongkahoy?” “Palutangin mo ang tabla sa tubig; ang dulong lulubog nang mas malalim ang siyang pinakamalapit sa ugat.”

“Narito ang dalawang kabayong magkasinlaki at halos magkamukha; paano mo makikilala ang ina, ang anak?” “Bigyan mo sila ng dayami; ang inang kabayo ay magbibigay sa kanyang anak.”

Ang bawat sagot sa mahihirap na mga katanungang ito ay nagbigay tuwa sa diyos at sa hari. Nagalak ang haring malaman na ang mga sagot ay nagmula sa matandang ama ng ministro na itinago nito sa yungib, at pinawalang-bisa niya ang batas na nagtatakwil sa matatandang mamamayan at nag-utos na ituring ang mga ito nang mabuti.

2. Ang reyna ng Videha sa India ay nanaginip ng isang puting elepante na may anim na lanang pangil. Nabighani siyang lubha sa mga iyon at humiling sa haring ipakuha ang mga iyon. Kahit pa nga ba ito'y napakahirap na makamtan, sa pagmamahal ng hari sa kanyang reyna ay nagmungkahi itong magbibigay ng gantimpala sa sinumang mangangasong makakakita sa elepanteng ito.

Nagkataong mayroon ngang elepanteng anim ang pangil sa Kabundukan ng Himalaya na nagsasanay sa pagka-Buddha. Ang elepanteng ito ay minsang nagligtas sa buhay ng isang mangangaso sa isang panganib sa liblib na bahagi ng kabundukan. Ang mangangasong ito, sa pagkarinig sa malaking gantimpalang nakataya, ay nakalimot sa kabutihang ginawa sa kanya ng elepante at nagpunta sa kabundukan upang ito ay patayin.

Ang mangangaso, sapagkat nalalamang ang elepante ay nagmimithi ng pagka-Buddha, ay nagbalatkayong isang alagad ng Buddha at ang walang kamalay-malay na elepante ay tinudla nito ng isang may lasong pana.

Ang elepante, nalalamang ang kanyang wakas ay sumapit na at ang mangangaso ay nakubabawan ng makalupang paghahangad dahil sa gantimpalang nakalaan, ay nagmalasakit pa rin sa kanya at ang mangangaso'y tinakpan nito ng kanyang katawan upang iligtas sa galit ng mga kasama nitong elepante. At tinanong ng elepante ang mangangaso kung bakit nito nagawa ang kahangalang ito. Ang mangangaso ay nagtapat na hinangad niya ang anim nitong pangil upang ipagpalit sa malaking gantim-

palang nakataya rito. Agad kumilos ang elepante, inihampas sa isang malaking puno ang kanyang pangil at ibinigay ang mga ito sa mangangaso, nagwikang – “Sa alay kong ito ay natapos ko ang aking pagsasanay sa pagka-Buddha at ako’y isisilang sa Busilak na Lupain. Kapag ako’y isa nang Buddha, tutulungan kitang umiwas sa iyong makamandag na mga pana ng kasakiman, pagkapoot at kahangalan.”

3. Sa kakahuyan sa paanan ng Kabundukan ng Himalayas ay may nakatirang isang loro kasama ng marami pang mga ibon at ibang hayop. Isang araw, nagkaroon ng malaking sunog sa kakahuyan mula sa nagkiskisang mga kawayan gawa ng mga paghampas ng hangin. Ang mga ibon at iba pang hayop ay lito sa pagkatakot. Ang loro, tigib ng pagmamalasakit sa kahintakutang dinaranas ng kanyang mga kasama at upang magbigay-ganti sa kabutihang ibinigay sa kanya ng mga kawayan na nagagawa niyang silungan, ay nagbuhos ng lahat na kanyang magagawa upang iligtas ang mga ito. Lumusong siya sa isang batis at inilipad ang mga patak ng tubig sa ibabaw ng apoy. Paulit-ulit niyang ginawa ito taglay ang isang pusong nagmamalasakit sa minamahal niyang kakahuyan.

Ang kabaitan at pag-aalay na ito ng sarili ay napuna ng isang diyos sa kalangitan na bumaba at nagwika sa lorong: – “Ika’y isang dakila, subalit ano ang magagawa ng mga patak ng tubig sa napakalaking sunog na ito?” Ang loro ay sumagot: – “Walang hindi magagawa ang

espiritu ng pasasalamat at pag-aalay ng sarili. Paulit-ulit ko itong hahangarin hanggang sa susunod mang buhay.” Ang dakilang diyos ay humanga sa paninindigang ito ng loro at tinulungan niya ito sa pagpatay sa apoy.

4. Sa Himalayas ay may nakatirang isang ibon na may isang katawan at dalawang ulo. Minsa’y nakita ng isang ulo ang kakambal nito na kumakain ng matamis na prutas at ito’y nanibugho, nagwikang: “Ako nama’y kakain ng prutas na nakalalason”. At ito ay kumain ng lason at ang buong ibon ay namatay.

5. Minsa’y nag-away ang buntot at ulo ng isang ahas kung sino ang dapat na nasasauna. Ang buntot ay nagturan sa ulo: “Palagi ka nang nangunguna; ito’y hindi makatarungan, kailanga’y ako naman ang manguna”. Ang ulo ay sumagot: “Nasa batas ng kalikasan na ako ang dapat na manguna; hindi ako maaaring makipagpalit sa iyo”.

Subalit ang kanilang pag-aaway ay nagpatuloy at isang araw ay pumulupot ang buntot sa isang puno upang mapigilan ang ulo sa pangunguna. Nang mapagod ang ulo sa pagpupumiglas, nagawa ng buntot ang kanyang gusto, at ang naging resulta ay ang pagkahulog ng ahas sa isang balon ng apoy na ikinamatay nito.

Sa daigdig ng kalikasan ay tuwinang may tamang pagsasaayos at ang lahat ay may kani-kanyang tungkulin. Kung ang kaayusan ay gagambalain, ang mga tungkulin ay maaantala at ang mangyayari ay kaguluhan.

6. May isang taong madaling mapoot. Isang araw, may dalawang lalaking nag-usap tungkol sa kanya sa tapat ng kanilang bahay. Ang isa ay nagwika: “Siya ay mabuti sanang tao subalit kulang sa pagpapasensiya; masyadong mainitin ang kanyang ulo at napakadaling magalit”. Narinig ito ng lalaki, at ito ay nakipag-away sa dalawang lalaking nag-uusap.

Ang isang marunong na tao, sa pagbibigay-pansin sa kanyang kamalian, ay magmumuni-muni at magnanais na ayusin ang kanyang pag-uugali. Subalit kung ang isang hangal ang pupunahin, ito ay magwawalang-bahala lamang at uulitin pa ang pinunang kamalian.

7. May isang mayaman subalit hangal na lalaki. May nakita siyang isang magandang tatlong palapag na tahanan. Siya ay nainggit at nagnais na magkaroon din niyon. Tumawag siya ng karpintero at nag-utos na igawa siya ng tulad niyon. Ang karpintero ay dagliang kumilos at nagtayo ng pundasyon, ng unang palapag, ng pangalawang palapag, at ng pangatlong palapag. Ikinainis ito ng mayamang lalaki, nagwikang: “Hindi ko kailangan ang pundasyon o ang unang palapag o ang pangalawang palapag; ang gusto ko lamang ay ang magandang ikatlong palapag. Iyon ang itayo mo kaagad”.

Ang isang hangal ay naghahangad lamang ng resulta, hindi nag-iisip ng kailangang mga pagpupunyagi upang makamit ang mga ito. Walang anumang bagay na makamit kung walang pagpupunyagi, katulad ng hindi

maaaring pagtatayo ng ikatlong palapag lamang, wala ang pundasyon at ang una at ikalawang palapag.

8. May isang hangal na lalaking nagpapa-init ng pulot-pukyutan. Biglang dumating ang kanyang kaibigan at ibig niyang bigyan siya ng pulot, subalit lubhang mainit pa ito. At, hindi inaalis sa apoy, ito ay kanyang pinaypayan upang lumamig. Kahalintulad nito, hindi mangyayaring makamit ang pulot ng malamig na karunungan kung hindi aalisin ang apoy ng mga makamundong pagnanasa.

9. Minsa'y may dalawang demonyong nag-away ng buong araw dahil sa pinagtatalunang isang kahon, isang tungkod at isang pares ng sapatos. Isang lalaking dumaaran ang nagtanong “Bakit niyo pinagtatalunan ang mga bagay na iyan? Anong kapangyarihan mayroon ang mga iyan upang inyong pag-awayan”?

Ang dalawang demonyo'y nagpaliwanag sa kanyang mula sa kahon ay makakamtan nila ang lahat ng bagay na kanilang naisin — pagkain, damit o kayamanan; sa paggamit ng tungkod ay matatalo nila ang lahat ng kanilang kaaway; at sa pamamagitan ng sapatos ay makalilipad sila.

Ang lalaki ay nagwika: “Bakit kayo mag-aaway? Kung hahayo kayo ng mga ilang sandali, ako'y makaka-isip ng tamang paraan kung paano ninyo ito paghahatian”. At ang dalawang demonyo'y humayo, naiwan ang lalaki at isinuot nito ang sapatos at lumipad sa himpapawid tangay ang kahon at ang tungkod.

Ang “demonyo” ay kumakatawan sa mga paganong tao. Ang “kahon” ay kumakatawan sa mga pagbibigay sa kawanggawa; hindi nila natatalos ang yamang dulot sa pagkakawanggawa. Ang “tungkod” ay kumakatawan sa gamit ng konsentrasyon ng kaisipan. Hindi natatalos ng tao na sa pagsasagawa ng konsentrasyon ng kaisipan, mapaghaharian nila ang lahat ng makamundong pagnanasa. Ang “pares ng sapatos” ay nangangahulugan ng lubos na disiplina ng kaisipan at asal, na maghahantong sa kanila upang mahigtan ang lahat ng pagnanasa at pagtatalo. Sapagkat di nila natalos ang mga ito, sila ay nag-away at nagtalo ukol sa kahon, sa tungkod at sa pares ng sapatos.

10. Noong unang panahon, may isang taong naglalakbay mag-isa. Magdadapit-hapon na nang siya ay makarating sa isang bahay na walang naninirahan, na kung saan kanyang pinalipas ang gabi. Pagkahatinggabi, isang demonyo ang naghatid ng bangkay sa loob at iniwan ito sa may sahig. Lumipas ang ilang sandali, ibang demonyo naman ang nagpakita at umangkin ng bangkay bilang kanila, hanggang sa sila ay magkagulo.

Pagkatapos, ang unang demonyo ay nagsabing walang kabuluhan ang pag-aaway at nagmungkahing isangguni nila ito sa hukom na magpapasiya kung sino ang magmamay-ari ng bangkay. Ang pangalawang demonyo ay sumang-ayon at nang makita niya ang taong nakayuk-yok sa isang sulok, tinanong niya ito upang magpasiya. Ang tao ay lubhang natakot sapagkat anumang pasyang

bibitawan niya ay ikagagalit ng mga matatalo na tiyak na maghihiganti at papatay sa kanya. Ngunit naisip na lamang niyang sabihin ang katotohanan ng kanyang nasaksihan.

Tulad ng kanyang inaasahan, nagalit ang pangalawang demonyo, dinakma ang isang braso ng manlalakbay at pinilas ito sa katawan niya. Pinalitan ng unang demonyo ang braso niya mula sa bangkay. Ang nagalit na demonyo ay pinilas naman ang kabilang braso ng tao; subalit, ito ay agad-agad namang napalitan ng unang demonyo ng kabilang braso ng bangkay. Tuluyang nangyari ang mga ito hangga't ang magkabilang braso at paa, ang ulo at ang katawan ay sunud-sunod na napilas at napalitan ng mga kaukulang bahagi na galing sa bangkay. Nang makita ng dalawang demonyo ang mga bahagi ng taong nakakalat sa sahig, pinulot nila ito at nilamon, at lumisang nagtatawanan.

Ang pobreng nanunuluyan sa bahay ay lubhang nabalisa sa kanyang kasawiang-palad. Ang mga bahagi ng kanyang katawan na kinain ng mga demonyo ay mga bahaging ibinigay sa kanya ng kanyang mga magulang. Ngayon, ang mga bahaging ito ay pagmamay-ari na ng isang bangkay. Ganoon pa man, sino ba siya? Nang maunawaan niya ang katotohanan na di niya kayang harapin at lutasin, kanyang nilisan ang bahay sa gitna ng kanyang tulirong isipan. Nakarating siya sa isang templo, pinasok ito at idinulog sa isang monghe ang kanyang

pagkabagabag. Nakikita rito ng mga tao ang tunay na kahulugan ng Katotohanan ng Pagkawalang-sarili.

11. Minsan, may maganda at mabikas na babaeng bumisita sa isang bahay. Ang may-ari ng bahay ay nagtanong kung sino siya, at ang tugon ay siya ang dyosa ng kayamanan. Ang may-ari ng bahay ay nagalak kaya't pinakitunguhan siya ng mabuti.

Pagkatapos, ibang babae naman ang nagpakita na siyang pangit at marungit. Tinanong ng may-ari ng bahay kung sino siya at sumagot ang babae na siya ang dyosa ng kahirapan. Ang maybahay ay natakot at pilit pinagtabuyan ang babae; ngunit, tumanggi ito at nagwika: "Ako ang kapatid ng dyosa ng kayamanan." Mayroon kaming kasunduan na di kami mabubuhay ng hiwalay sa isa't-isa; kung palalayasin mo ako, siya ay makakasama ko." Sa sandaling ang pangit na babae ay lumabas, naglaho rin ang magandang babae.

Ang kapanganakan ay kasama ng kamatayan. Ang kapalaran ay kasama ng kabiguan. Dapat maunawaan ito ng tao. Kinasisindakan ng mga hangal ang mga kabiguan at pinagsusumikapan nila ang magandang kapalaran; ngunit sino mang naghahanap ng Kaliwanagan ay kailangang pinangingibabawan ang mga ito at maging malaya mula sa mga makamundong pagnanasa.

12. Minsan, may isang dukhang artista ang nilisan ang kanyang tahanan, iniwan ang kanyang asawa, upang hanapin ang kanyang kapalaran. Makalipas ang tatlong

taon ng matinding paghihirap, siya ay nakapag-impok ng tatlong daang piraso ng ginto at napag-isipan niyang umuwi sa kanyang tahanan. Sa kanyang pagbabalik, siya ay nakarating sa isang malaking templo kung saan naganap ang isang marangyang pagdiriwang ng mga pag-aalay. Siya ay lubhang humanga sa mga pangyayari at napag-isip-isip niya sa kanyang sarili: “Hanggang ngayon, ang naiisip ko lamang ay ang kasalukuyan, di ko man lamang inisip ang kaligayahan ko sa kinabukasan. Bahagi ng aking magandang kapalaran na ako ay makarating sa lugar na ito. Kailangan ay mapakinabangan ko ang pagkakataong ito upang makapagtanim ng mga binhi ng kabutihan.” Matapos siyang makapagmuni-muni, inialay niyang lahat ang kanyang inimpok sa templo at umuwi siyang walang anumang salapi.

Nang marating niya ang kanilang bahay, sinisi siya ng kanyang asawa sa di pagdadala ng salaping panustos. Sinagot niya ito na nakapag-impok nga siya ng salapi ngunit itinabi niya ito ng ligtas sa panganib. Nang pinilit siya ng kanyang asawa kung saan ito itinabi, napilitan siyang sabihin na kanya itong ibinigay sa mga monghe sa templo.

Lubhang ikinagalit ng asawa niya ito. At sa kalaunan ay dinala ang suliranin sa hukom ng bayan. Nang tinanong ng hukom ang artista, sinabi niyang wala siyang ginagawang kasamaan. Karapat-dapat lang mapasa-kanya ang perang bunga ng pagpupunyagi at gawin itong binhi

ng kinabukasan na may magandang kapalaran. Nang dumating siya sa templo, inisip niyang iyon ay isang bukid kung saan niya dapat itanim ang kanyang ginto bilang binhi ng magandang kapalaran. Nasambit pa niya, “Noong ibinigay ko ang ginto sa mga monghe, nawatas kong iniwaksi kong lahat ang kasakiman at pagmamaramot mula sa aking kamalayan, at naunawaan ko ang tunay na kayamanan ay wala sa ginto kung di nasa isip.”

Pinuri ng hukom ang diwa ng artista at ang lahat ng nakarinig noon ay nagpakita ng pagsang-ayon sa pamamagitan ng pagtulong sa kaniya sa iba't-ibang paraan. Kaya, ang artista at ang kanyang asawa ay palagiang tumatanggap ng mabuting kapalaran.

13. Isang gabi, ang taong nakatira sa tabi ng sementeryo ay nakarinig ng tawag mula sa isang puntod. Di na niya ito siniyasat; subalit kinabukasan, ang pangyayaring ito ay kanyang nasambit sa isang kaibigang may taglay na lakas-ng-loob upang siyasatin ang lugar na pinagmumulan ng tawag na iyon nang sumunod na gabi.

Sumapit ang kinagabihan at sintulad na tinig ang narinig ng kanyang kaibigan, na nagtanong kung sino at ano ang kailangan ng bumabagabag na tawag. Sumagot ito: “Ako ang natatagong kayamanan na nahahandang ibigay ang sarili kaninuman. Inialay ko na ito kagabi, ngunit di siya nagbakasakali; kung kaya't muli kong iniaalay ito sa iyo na wari ko'y karapat-dapat. Bukas ng umaga, ako ay tutungo sa iyong bahay kasama ang aking pitong alagad.”

Ang kaibigan ay nagsabing: “Ako ay maghihintay sa iyo; subalit, sabihin mo sa akin kung papaano kita kikilalanin.” Sumagot ang tinig: “Kami ay darating sa kasuotang monghe. Maghanda ka ng isang silid na may tubig; hugasan mo ang iyong katawan at linisin ang silid na ito; maglagay ka ng mga silyang sapat sa aming bilang at ipaghanda kami ng walong mangkok na lugaw. Matapos kaming kumain ay isa-isa mo kaming ihatid sa isang saradong silid na kung saan kami ay magiging gusi ng ginto.”

Kinaumagahan, siya ay naligo at naglinis ng silid tulad ng iniutos sa kanya at siya’y naghintay para sa walong mongheng nagpakita. Ilang sandali pa lamang ay dumating na sila at malugod silang tinanggap. Matapos kumain, sila ay isa-isang inihatid sa silid na kung saan ang bawa’t isa sa kanila ay naging gusi na punung-puno ng ginto.

May isang sakim na taga-bayan ang nakaalam sa mga pangyayari at nagtangkang angkinin ang mga gusi ng ginto. Inanyayahan niya ang walong monghe sa kanyang bahay at matapos silang kumain ay sinamahan sila sa saradong silid; subalit, di-tulad ng kanyang inaasahan, ang mga monghe ay di naging gusi ng ginto sa halip ay nagalit ang mga ito sa kanya at sinuplong siya sa mga pulis.

Sa panig naman ng mahiyaing tao, na siyang unang nakarinig ng tawag, tinungo niya ang bahay ng kanyang

kaibigan at maramot na inaangkin ang mga ginto. Pinagpilitan niyang kanya ang mga ito sapagkat siya ang unang pinaringgan ng mga ito. At nang kanyang tangkaing kunin ang mga gusi ng ginto, natagpuan niyang ang mga gusi ay puno ng mga ahas na ang mga ulo ay nakatingala upang tuklawin siya.

Narinig din ito ng hari at iniutos na ang gusi ay pagmamay-ari ng matapang na tao at ayon sa kanyang pagsusuri: “Lahat sa mundo ay ganito ang pangyayari. Ang mga hunghang ay mapag-imbob para sa magagandang kinalalabasan lamang, ngunit sila ay nahihiyang pagsikap ang mga ito, kaya’t sila ay laging nabibigo. Wala silang pananampalataya at lakas-ng-loob upang harapin ang panloob na pagsisikap ng kaisipan na kung saan ang tunay na kapayapaan at pagkakaisa ay matatamo.”

IKALAWANG KABANATA

**ANG DAAN NG MAISASAGAWANG
KAKAYAHAN**

I

ANG PAGHANAP NG KATOTOHANAN

1. Sa paghanap ng katotohanan, mayroong mga katanungang walang kahalagahan. Anong mga sangkap ang bumubuo ng sanlibutan? Ang sanlibutan ba ay walang hanggan? May hangganan ba o wala ang sanlibutan? Sa paanong paraan maibubuklod ang lipunan ng tao? Ano ang kanais-nais na kabuuan para sa lipunan ng tao? Kung ipagpapaliban muna ng tao ang paghahanap at pagsasagawa ng Kaliwanagan, habang hindi pa nasasagot ang yaong mga katanungan, siya ay mamamatay nang hindi niya natatagpuan ang wastong landas.

Halimbawang ang tao ay natamaan ng palasong may lason, at ang kaniyang mga kamag-anak at mga kaibigan ay nagpulung-pulong upang tumawag ng doktor na magtatanggal ng palaso at gagamot ng sugat.

Kung ang nasugatang tao ay tumanggi at nagsabing, "Sandali lamang, bago ninyo tanggalin ang palaso, ibig kong malaman kung sino ang pinanggalingan ng palasong ito. Babae ba o lalaki? Siya ba ay aristokrato o magsasaka? Ano ang materyal ng busog? Malaki ba o

maliit ang busog na nagpalipad ng palaso? Gawa ba iyon sa kahoy o kawayan? Anong yari ang pisi ng pana? Ito ba ay gawa sa himaymay o sa manipis na bituka ng hayop? Ang palaso ba ay gawa sa rattan o tambo? Anong balahibo ang ginamit? Bago ninyo bunutin ang palaso, ibig kong malaman lahat ng ito.” Pagkatapos ano ang mangyayari?

Bago makamit ang lahat ng kasagutan, tiyak na ang lason ay kumalat na sa lahat ng bahagi ng katawan at ang tao ay maaaring mamatay. Ang unang tungkulin ay tanggalin ang pana at pigilin ang pagkalat ng lason.

Kung ang apoy ng simbuyo ng damdamin ay isinasapanganib ang mundo, ang mahalaga ay hindi ang pagkakayari ng sanlibutan. Lalong hindi makabuluhang talakayin pa ang ulirang lipunan para sa tao.

Kung ang sanlibutan man ay may hanggan o wala ay makahihintay. Ang higit na dapat pag-ukulan ng pansin ay kung paano mapupuksa ang sawimpalad ng pagsilang, pagtanda, karamdaman at kamatayan. Sa harap ng dalamhati, kalungkutan, paghihirap at pagdurusa, kailangang hanapin muna ang mga kasagutan sa mga suliraning ito at pagkatapos ay ibuhos ang sarili sa pagsasagawa ng paraang iyon.

Ang pangaral ng Buddha ay naglalaman ng kung ano ang kailangang alamin at di dapat alamin. Itinuturo nito

sa tao na kailangan nga nilang pag-aralan ang nararapat nilang pag-aralan, iwaksi ang dapat iwaksi, sanayin ang anumang maghahantong sa Kaliwanagan.

Kaya ang tao ay kailangan munang alamin ang mahalaga, kung anumang suliranin ang dapat munang lutasin at kung ano ang pinaka-mabigat na bagay. Upang maisagawa ito, kailangang hasain ang mga isip. Sa madaling salita, kailangan nilang pangibabawan ang kanilang isipan.

2. Halimbawang may isang tao na tumungo sa kagubatan upang kumuha ng kaunting ubod na tumutubo sa gitna ng puno at bumalik na buhat at pasan ang mga sanga't dahon. Akala niya'y nakuha na niya ang kailangan niya. Di kaya kahangalan, kung masayahan siya sa hamak na mga sanga at kahoy lamang, bagama't di niya nakuha ang ubod na kailangan niya? Batid na batid na iyan ang gawain ng karamihan ng tao.

Ang isang tao ay naghahanap ng landas na magpapalaya sa kaniya mula sa pagsilang, pagtanda, karamdaman at kamatayan o mula sa dalamhati, kalungkutan, pagdurusa at sakit. Ngunit kadalasan ay tinutunton niya ang maliit na landas, at sa mumumunting pagsulong ay agad-agad nagiging mayabang at mapagmalaki. Siya ay tulad ng taong nangailangan ng ubod ngunit nasiyahan na dahil sa pasan-pasang mga sanga at dahon.

Ang ibang tao naman ay nasisiyahan kaagad sa bunga ng kaniyang kaunting pagsisikap, namamahinga na at nagiging mayabang at mapagmalaki. Ang bitbit niya ay mga sanga lamang sa halip na ubod na kaniyang hinahanap.

Ang ibang tao namang natalos na naging mapayapa at malinis ang kanilang kaisipan ay nagiging mahina rin sa pagsusumikap at nagiging palalo at mapagmalaki. Ang dala niya ay mga dahon, sa halip na ubod na kaniyang tunay na kinakailangan.

May mga tao namang nagiging mayabang at mapagmalaki na sapagkat napapansin nilang nakaangkin siya munting karunungan. Di niya batid na ang nakamit niya lamang ay ang himaymay ng puno at hindi ang ubod. Lahat silang nasiyahan agad sa kanilang kaunting pagpunyagi at naging mayabang at mapagmalaki ay naging pabaya sa pagsusumikap at mabilis na nahilig sa katamaran. Ito ay Balang-araw ay makakakamit nilang muli ang paghihirap.

Ang mga naghahanap ng tunay na landas ng Kaliwanagan ay di kailangang umasa sa madaling gawa o sa pagpapala ng mataas na karangalan. Di dapat silang maghangad ng kapayapaan o karunungan sa pamamagitan ng kaunting pagsusumikap.

Higit sa lahat ay dapat isa-isip ang batayan at buod ng kalikasan sa daigdig ng buhay at kamatayan.

3. Ang mundo ay walang sariling nilalaman. Ito ay isang malawak na pakikipag-ugnayan ng mga sanhi at kalagayang nagmumula lamang sa mga gawain ng isip na inudyok ng kamangmangan, mga maling guni-guni, pag-nanasa at paghumaling. Di ito panlabas kung saan ang utak ay may maling imahinasyon, wala itong sustansiya kahit ano man. Ito ay nagpakita at nagpamalas sa pamamagitan ng mga gawain ng utak mismo, nagpapakita ng sariling delusyon. Ito ay itinatag at nabuo sa kagustuhan ng isip, mula sa sariling paghihirap at mga pakikibaka kaugnay ng hapding sanhi ng sarili ding kasakiman, galit at kahangalan. Ang mga taong naghahanap ng Kaliwanagan ay kailangang handang paglabanan ang kanyang uri ng utak upang makamit ang kanilang layunin.

4. “O, aking isip! Bakit di ka mapakaling umaaligid sa mga nagbabagong pangyayari ng buhay? Bakit nililito at tinutuliro mo ako? Bakit hinihikayat mo akong mag-ipon ng napakaraming bagay? Para kang araro na nagkapirapiraso bago pa makapag-araro, para kang timon na nalansag habang nakikipagsapalaran ka pa lamang sa laot ng buhay at kamatayan. Ano pa ang silbi ng maraming kapanganakan kung di natin ginagamit ng mabuti ang ating buhay?

“O, aking isip! Minsan ay pinangyari mo na ako’y isilang bilang isang hari ngunit matapos pala ay isisilang akong muli bilang isang hampaslupang namamalimos. Minsan naman ay pinangyari mong ako ay mamulat sa malalangit na palasyo ng mga diyos at magpasasa sa

kaginhawahan at kaligayahan, pagkatapos ay ititilapon mo lamang sa apoy ng impiyerno.

“O, aking hangal, hangal na isipan! Tinangay mo ako sa iba’t ibang daan at ako ay naging masunurin at mapariwara sa iyo. Ngunit, ngayong narinig ko na ang mga pangaral ng Buddha, huwag mo na akong gambalain pa o maging sanhi ng marami pang paghihirap, ngunit sabay nating hanapin ang Kaliwanagan, sa pamamagitan ng pagtitiyaga at pagpapakumbaba.

“O, aking isip! Kung nalaman mo lamang na ang lahat ay walang nilalaman at laging nagbabago; kung matutunan mo lamang huwag hawakan ang mga bagay, huwag mainggit magnasa ng mga bagay, huwag magpaloko sa kasakiman, galit at kahangalan pagkatapos ay makapaglalakbay tayo ng tahimik. Sa pagpatid sa gapos ng pag-imbót ng espada ng kaalaman na di nababagabag ng mga umiibang mga pangyayari — kapakipakinabang o di-kapakipakinabang, mabuti o masama, kawalan o tagumpay, pagpapahalaga o pagmamalabis — tayo ay dudulog sa kapayapaan.

“O, aking giliw na isip! Ikaw ang unang pumukaw ng pananampalataya sa atin; ikaw ang nagbanggit na hanapin natin ang Kaliwanagan. Bakit ka nagbibigay kaagad sa kasakiman, karangyaan at kaaliwan?

“O, aking isip! Bakit ka pabigla-bigla ng walang tiyak na patutunguhan? Tawirin na natin itong ligaw na dagat ng pagkalinlang. Hanggang ngayon ay sinusunod ko ang kagustuhan mo, ngunit ngayon, kailangang sundin mo

ang gusto ko, at sabay tayong susunod sa mga pangaral ng Buddha.

“O, aking mahal na isip! Itong mga bundok, ilog at dagat ay nag-iiba at nagdudulot ng pasakit. Saan dito sa mundo ng delusyon tayo maghahanap ng katahimikan? Ating sundin ang mga pangaral ng Buddha at tumawid sa kabilang baybayin ng Kaliwanagan.”

5. Sa ganitong paraan, yaong tunay na naghahanap ng daang patungo sa Kaliwanagan ay siyang nangingibabaw sa kanilang mga isipan. Sumusulong sila na buong-buo ang loob. Kahit na sila ay inabuso, itinatatwa ng iba, sila ay di nababagabag. Di sila nagagalit kapag sila ay nasusuntok ng kamao o binabalibag ng bato o nasusugatan ng mga espada.

Kahit na pinupugot ang kanilang ulo ng kanilang mga kaaway, ang isip nila ay kailangang di nababagabag, kung hinahayaan nila ang isip nilang dumilim sa mga bagay na pinagdurusahan nila, di nila sinusunod ang mga pangaral ng Buddha. Kailangang anuman ang mangyari ay buong pusong mananatili silang matatag, di nabubuwal, laging napupuno ng kaisipang mapagmalasakit at may pakikipagkapwa. Hayaang dumating ang abuso at kamalasan, ngunit dapat ay manatiling matatag at tahimik ang isip at punong-puno ng mga pangaral ng Buddha.

Upang makamit ang Kaliwanagan, dapat sikaping maisakatuparan ang kadalasa'y hindi naisasakatuparan, at dapat tiisin ang di natitiis. Kailangang ipamigay niya ang

lahat ng kanyang pag-aari hanggang sa kahuli-hulihan. Kung sinabihan siyang isang butil ng bigas lamang sa bawat araw ang kailangan niyang kainin upang makamit ang Kaliwanagan, kailangang gayon lamang ang kainin niya. Kung ang daan patungong Kaliwanagan ay papuntang apoy, siya ay susulong.

Ngunit ito ay di dapat gawin sa ano pa mang kadahilanan. Iyon ay dapat gawin ng isang tao sapagkat iyon ang makatwirang bagay, ang tamang bagay, na dapat gawin. Kailangang gawin iyon dahil sa diwa ng pag-unawa, tulad ng mga bagay na isinasagawa ng ina para sa kaniyang munting anak, sa kaniyang maysakit na anak, na di inaalala ang sariling kalusugan o kaginhawahan.

6. Minsan ay may isang hari na nagmamahal sa kaniyang mga mamamayan at bayan. Pinamahalaan niya ang bayan ng buong katalinuhan at kabutihan. Dahil dito ay naging maunlad at mapayapa ang bayan niya. Siya ang laging naghahanap ng higit na katalinuhan at Kaliwanagan, nagbigay pa siya ng pabuya sa sino mang makapagdadala sa karapatdapat na mga pangaral.

Ang kaniyang pananampalataya at katalinuhan ay nakatawag-pansin sa mga diyos. Napag-isipan nilang subukan siya. Isang diyos na nagbalatkayo bilang engkanto ang nagpakita sa tarangkahan ng palasyo ng hari at nagsabing dalhin siya sa harap ng hari sapagkat mayroon siyang banal na pangaral para sa kaniya.

Ang haring nagalak sa narinig na balita ay masugid

na tinanggap ang panauhin at hiniling na turuan siya. Ang engkanto ay nagbago ng anyo at naging nakakatakot. Sinabi niya na hindi siya makapagtuturo hanggat hindi siya nabibigyan ng pagkaing ibig niya. Piling-pili ang pagkaing inihain sa engkanto, ngunit nagpumilit ito na kailangan niya ang mainit-init na laman at dugo ng tao. Ang prinsipe ay nag-alay ng kaniyang katawan gayon din ang reyna, ngunit ang engkanto ay hindi nasiyahan at ang hiniling ay ang katawan ng hari.

Ipinahayag ng hari na papayag siyang ibigay ang kaniyang katawan, ngunit nagtanong kung maaari niya munang marinig ang pangaral bago niya ialay ang kaniyang katawan.

Ang diyos na nakabalatkayong engkanto ay nag-sambit ng mga sumusunod na pangaral: “Ang dalamhati ay nanggagaling sa kasakiman at ang takot ay nagmumula rin sa kasakiman. Sino man ang nag-aalis ng kasakiman ay walang dalamhati o takot.” Biglang bumalik ang diyos sa tunay niyang anyo at ang prinsipe at ang reyna ay nanumbalik sa kanilang mga dating katawan.

7. Minsan may isang taong naghahanap ng Tunay na Daan sa mga kabundukan ng Himalaya. Hindi niya inalantala ang lahat ng kayamanan sa lupa o kahit na ang lahat ng karangyaan sa langit, ngunit hinanap niya ang pangaral na mag-aalis ng lahat ng nagpapaligaw sa kaisipan.

Ang mga diyos ay humanga sa pagsusumikap at

kabuuang loob ng taong ito at napagkasunduan nilang subukin ang kaniyang budhi. Isa sa mga diyos ay nagpanggap bilang engkanto at nagpakita sa Himalaya. Siya ang umawit: “Ang lahat ay nagbabago, ang lahat ay lumilitaw at naglalaho.”

Ang manlalakbay ay narinig ang awitin na lubos niyang nakagiliwan. Siya ay nagalak na para bagang nakatagpo siya ng bukal ng malamig na tubig na pumawi ng kaniyang pagkauhaw o animo’y siya ay isang aliping biglang pinalaya at sabi niya sa kaniyang sarili, “sa wakas, natagpuan ko na ang tunay na pangaral na matagal ko nang hinahanap.” Sinundan niya ang boses at humantong siya sa nakatatakot na engkanto. Nagugulumihanang nilapitan niya ang demonyo at sinabing: “Ikaw ba ang umawit ng banal na awitin na aking naulinigan? Kung ikaw nga, pakituloy po lamang.”

Ang engkanto ay sumagot: “Oo, awitin ko nga iyon, ngunit di ko maaaring ipagpatuloy hanggat wala akong kinakain; gutom na gutom ako.”

Ang tao ay nagmakaawang ituloy na niya ang awit: “Ang awit ay may banal na kahulugan sa akin at matagal ko nang hinahanap ang pangaral niya. Kaunti pa lamang ang napakikinggan ko, maaari po ba akong makarinig pa akong ng awit ninyo?”

Ang sabi ng engkanto: “Ako ay nagugutom; kung matitikman ko ang mainit-init na dugo at laman ng tao, ay tatapusin ko ang awit.”

Sa kaniyang pananabik na marinig ang pangaral, ang tao ay nangako sa engkanto na maaari niyang angkinin ang kaniyang katawan matapos niyang tanggapin ang pangaral. Pagkatapos, inawit ng engkanto ang buong awit.

Ang lahat ay nagbabago,
Ang lahat ay lumilitaw at naglalaho,
May kapayapaang walang hanggan,
Buhay at kamalayan ay mahihigitan.

Mabilis na isinulat ng tao ang tula sa mga bato at punungkahoy sa paligid. Matapos ay dahan-dahan siyang umakyat sa puno at tumalon sa paanan ng engkanto, ngunit biglang naglaho ito. Sa halip, ang sumalo sa katawan ng tao ay isang mabunying diyos at hindi siya napinsala.

8. Minsan ay mayroong masugid na naghahanap ng tunay na daan. Ang pangalan niya ay Sadaprarudita. Nilabanan niya ang lahat nang tukso ng kayamanan at patuloy siya sa paghahanap ng daan kahit na nasasapanibanib ang buhay niya. Isang araw, isang boses na nagmula sa langit ang tumawag sa kaniya: "Sadaprarudita! Tumuloy ka sa silangan. Huwag mong isipin ang init o lamig, huwag mong intindihin ang makamundong parangal o pag-uusig, huwag kang magambala sa pagpili ng mabuti o masama, tumuloy ka lamang pagtungo sa silangan. Sa malayong dako ng silangan ay matatagpuan mo ang tunay na guro at matatamo mo ang Kaliwanagan."

Nalugod si Sadaprarudita sa pagtanggap niya ng malinaw na kautusang ito at agad-agad niyang sinimulan ang kaniyang paglalakbay patungong silangan. Minsan ay natutulog siya kung saan siya abutin ng gabi maging ito ay sa isang malungkot na parang o sa isang marahas na kabundukan. Sapagkat siya'y dayuhan, marami siyang naranasang pangungutya; minsan siyang namasukan bilang alipin, ipinagbili ang sarili para lamang kumain, ngunit nakatagpo niya ang isang guro na nagturo sa kanya ng dapat gawin.

May kasabihang, “ang mabubuting bagay ay karaniwang mahal,” at ito ay napatunayan ni Sadaprarudita. Wala siyang ni sentimo para ibili ng ilang bulaklak at insenso para sa guro. Napilitan siyang mamasukan; subalit, walang nangailangan ng kanyang serbisyo. Waring may masamang espiritu na laging sumasagabal sa kanyang mga balak. Ang daang patungo sa Kaliwanagan ay lubhang mahirap at nangangailangan ng buhay upang ito'y marating.

Kabawasan sa paghihirap niya ang makatagpo niya ang guro; ngunit, ang di pagkakaroon ng panulat at pagsusulatan ng mga mahalagang aral ay panibagong suliranin. Kung kaya't napilitan siyang sugatan ang kanyang pulso at gamitin ang sariling dugo sa pagsusulat. Sa paraang ito, nakamit ni Sadaprarudita ang banal na katotohanan.

9. Minsang may batang nagngangalang Sudhana ang nagnanasang makita ang daang patungo sa Kaliwanagan din. Sa tulong ng isang mangingisda, natutuhan niya ang buhay ng dagat. Mula sa isang manggagamot ay naunawaan niya ang pagmamalasakit sa taong may karamdaman. Mula sa isang mayaman ay natuto siyang mag-impok ng salapi na siyang tanging pinagmulan ng kanyang pagiging mayaman.

Sa gabay ng isang monghe, natutuhan niyang buhat sa isang malinis at payapang isipan ay ang kapangyarihang gawing malinis at payapa din ang ibang isipan. Minsan siyang nakasalamuha ng maaalahaning babae na kung kanino niya natutunan ang pagiging maaalahanin. Natutong maglakbay siya sa tulong ng aral ng isang manlalakbay rin. Kung kaya't sa sarili niyang karanasan natutunan ni Sudhana ang katotohanan ng kanyang mga nakikita at naririnig.

Natutunan niyang magtiyaga mula sa isang dukha at lumpong babae; natutunan niya ang katuturan ng kasiyahan sa mga naglilibang na mga bata; at buhat sa mga mapagkumbaba ay nasaksihan niya ang tunay na kapayapaan ng pamumuhay.

At nang minsan siyang magsadya sa kagubatan at napagmasdan ang munting binhing sumisibol sa tabi ng nabuwal na puno ay naunawaan niya na ang buhay ay sadyang walang katiyakan.

Ang sikat ng araw at ang ningning ng mga bituin sa

gabi ay patuloy na nagpapasigla ng kanyang panloob na lakas. Ang tuluyang agos ng mga karanasan ang siyang nagsisilbing gabay upang ipagpatuloy ni Sudhana ang pagtahak sa daan ng Kaliwanagan.

Sa katunayan, sino mang nagnanasang marating ang Kaliwanagan ay dapat ituring ang kaniyang isipan na isang kastilyo na may mga palamuti. Dapat niyang bigyang daan ang Buddha, lubusang igalang at pakumbabang anyayahan ito upang manuluyan sa kaloob-loobang bahagi ng kanyang kaharian; at kung saan, kanyang ipagkakaloob ang mahalimuyak na insenso ng pananam-palataya at ang mga bulaklak ng pasasalamat at kasiyahan.

II

ANG MGA PARAAN NG PAGSASAGAWA

1. Para roon sa naghahangad ng Kaliwanagan, may-roong tatlong pamamaraan ng pagsasagawa na dapat maunawaan at tupdin. Una, disiplina sa pang-araw-araw na asal; pangalawa, wastong kaisipan; at pangatlo, karunungan.

Ano ang disiplina? Ang bawat isa ay nangangailangan sundin ang mga panuntunan ng mabuting asal. Kailangang pangalagaan ang isipan at katawan, at subaybayan ang kanyang limang pandama. Dapat matutong umiwas sa mga tukso at kung maaari sa tuwi-tuwina ay magsagawa ng mabubuting gawain.

Ang Daan ng Maisasagawang Kakayahan

Ano naman ang pagbubuhos ng kaisipan? Ito ay tumutukoy sa mabilis na pag-iwas sa kasakiman at mga masasamang pagnanasa, at ang pagpapanatili ng malinis at payapang kaisipan.

Ano ang karunungan? Ito ay kakayahang maka-unawa ng lubusan at ang matiyagang pagtanggap sa Apat na Banal na Katotohanan, alamin ang ukol sa katotohanan ng paghihirap, ang dahilan nito, ang bumubuo ng katapusan nito, at ang daang patungo sa katapusan ng pagdurusa.

Para sa masugid na sumusunod sa tatlong daang ito, karapatdapat lamang silang tawaging mga alagad ng Buddha.

Ipaghalimbawang ang buriko na walang magandang hugis, walang tinig, at walang mga sungay tulad ng baka, ay sumusunod sa kawan ng baka at magsabing, “Tingnan ninyo, baka rin ako”; may maniniwala kaya sa kanya? Ganon ding kamangmang ang tao kapag di niya isinasagawa ang tatlong paraan ng pagsasagawa subalit mayroon siyang lakas ng loob na ipagsigawan na siya’y alagad ng Buddha.

Bago anihin ng magsasaka ang kanyang tanim, dapat niya munang araruhin ang lupa, maghasik ng binhi, diligan at alisan ng damo ito habang ito’y sumisibol. Tulad niya, ang sino mang nagnanasang marating ang Kaliwanagan ay dapat tupdin ang tatlong pamamaraan sa

pagsasagawa. Di inaasahan ng magsasaka na makita ang mga sibol ngayon, masaksihan ang buong punla sa kinabukasan, at anihin ang tanim sa makalawa. Kung kaya't ang taong naghahangad sa Kaliwanagan ay di rin dapat umasa sa biglaang pagkawala ng makamundong pagnanasa sa ngayon, iadya ang mga tukso sa kinabukasan, at makamit ang Kaliwanagan sa makalawa rin.

Kung gaano pinagtiyagaang alagaan ang punla ay ganon din dapat ang maging pagsisikap sa pahahangad ng Kaliwanagan; at ito'y mangyayari lamang sa gabay ng tatlong daan sa wastong pagsasagawa.

2. May kahirapan ang manguna samantalang tinatahak ang tatlong daan kung may taglay na pag-iimbot sa karangyaan at ang isipan ay binabagabag ng pagnanasa; pagkat may nananatiling pagkakaiba ang kaligayahan ng buhay sa kaligayahan ng tunay na daan.

Tulad ng naipaliwanag na, ang kaisipan ang pinagmumulan ng lahat ng bagay. Kung ito'y naliligayahan sa makamundong dahilan, mga pangarap at pagdurusa ang kasunod nito; samantalang kung ang kaisipan ay naliligayahan sa pagtahak sa daan, kasiyahan, kapanatagan at kaluguran ang matatamo nito.

Kaya't sino mang tumatahak sa daang patungo sa Kaliwanagan ay dapat gawing malinis ang isipan, at

Ang Daan ng Maisasagawang Kakayahan

panatiliing tupdin ang tatlong wastong daan. Kung ito'y maisasagawa, walang dahilan upang di matamo ang kapayapaan ng isipan na siyang maghahantong sa pagtanggap ng mga kaalaman ng bagay-bagay, na daan naman upang makamit ang Kaliwanagan.

Dahil sa di pagsunod sa mga ito, ang tao ay matagal nang ginugulo ng masasamang kaisipan. Sila ay dapat hindi nakikipagtalo sa mga taong makamundo; sa halip, dapat nilang pag-ukulan ang pagpapayapa ng kanilang mga isipan na siyang tanging magdudulot ng Kaliwanagan.

3. Kung sisiyasatin ang tatlong pamamaraan, sila ay magpapamalas ng walong ulit sa banal na pamaraan, ang apat na pananaw ay isasaalang-alang, ang apat na tamang paraan, ang limang kapangyarihan ay gagamitin, at ang kabuuan ng anim na pagsasagawa.

Ang banal na walong ulit na daan ay tumutukoy sa wastong pananaw, tamang kaisipan, tamang pananalita, tamang asal, tamang pamumuhay, tamang pagsisikap, tamang pag-aalaala at tamang konsentrasyon.

Ang tamang pananaw ay tumutukoy sa pagkaunawa ng lubusan sa apat na ulit na katotohanan, paniniwala sa batas ng sanhi at bunga at hindi maloko ng mga anyo at pagnanasa.

Ang tamang kaisipan ay ang maluwalhatiang pagtanggap sa puso at diwa na hindi dapat tamasain ang pag-iimbot, ang kasakiman, ang galit at ang paggawa ng masama sa kanya.

Ang tamang panalita ay ang pag-iwas sa kasinungalingan, mga salitang walang silbi, pagmumura at sabi-sabi.

Ang tamang asal ay tumutukoy sa di pagpatay ng ano mang bagay na buhay, di pagnanakaw at di pakiki-pag-apid ng tao.

Ang tamang pamumuhay ay ang pag-iwas sa ano mang maaaring magdulot ng kahihyan.

Ang tamang pagsisikap ay ang paggawa ng buong puso sa kung anong maaaring makabuti sa sarili tungo sa tamang pamumuhay.

Ang tamang pag-aalala ay ang pananatiling malinis at mapagbigay ang isip.

Ang tamang konsentrasyon ay ang pananatiling wasto at payapa ang isip, upang lalong maunawaan ang tunay na kahulugan ng kaisipan.

4. Ang apat na pananaw na dapat isaalang-alang ay ang mga sumusunod: una, dahil ang katawan ay di malinis,

kailangang tanggalin ang lahat ng nakakabit dito; pangalawa, isa-isip na ang mga pakiramdam ay mga sanhi ng paghihirap, ano man ang kanilang nadaramang kahirapan o kaginhawahan; pangatlo, isa-isip na ang utak ay laging punung-puno ng ideya; at pang-apat, isa-isip na ang lahat ng bagay rito sa mundo ay bunga ng mga iba't-ibang pangyayari at walang bagay na nanatiling pareho habang buhay.

5. Ang apat na tamang pamamaraan ay: Una, hadlangan ang ano mang uri ug kasamaan; pangalawa, tanggalin ang kahit na anong kasamaan sa oras ng ito'y nagsimula; pangatlo, simulan ang paggawa ng kabutihan; at pang-apat, palaganapin ang pagsasagawa ng kabutihang napa-simulan na. Ang tao ay dapat makipagsapalaran para maangkin ang apat na pamaraang ito.

6. Ang limang bahagi ng kapangyarihan ay: Una, pananampalatayang maniwala; pangalawa, ang kagustuhang makipagsapalaran; pangatlo, ang laging maging handa; pang-apat, ang magbuhos ng buong kaisipan; at panlima, ang kakayahang panatiliing malinis ang kaisipan. Ang limang ito ang siyang kailangan upang makamtan ang Kaliwanagan.

7. Ang kabuuan ng anim na pagsasagawa ay: ang daan ng pag-aalay, pagpapahalaga sa mga alituntunin, pagtitiis, pakikipagsapalaran, konsentrasyon, at ang daan ng karunungan. Sa pagsunod sa mga ito, ang tao ay

siguradong makakahantong sa baybayin ng Kaliwanagan.

Ang paghahandog ay nag-aalis ng kasakiman; ang pagsunod sa mga alituntunin ay nagpapaalala sa mga karapatan at kaginhawahan ng iba; ang pagtitiis ay tumutulong upang magapi niya ang matatakutin at nagagalit na isip, ang pakikipagsapalaran ay tumutulong sa taong maging masikap at mapagtiwala; ang konsentrasyon ay tumutulong sa taong magapi ang magulo at walang silbing kaisipan at ang karunungan ay nagbibigay liwanag sa isang magulo at madilim na pananaw.

Ang pag-aalay at pagsasagawa ng mga alituntunin ay siyang nagiging saligang kinakailangan upang makapagtayo ng isang palasyo sa kinabukasan. Ang pagtitiis at pakikipagsapalaran ay ang bakod ng palasyo na magiging panangga laban sa mga kaaway. Ang konsentrasyon at karunungan ang mga pansariling pananggol laban sa mga pagsalakay ng buhay at kamatayan.

Kung ang tao ay magreregalo dahilan sa ito'y kailangan o sapagka't higit na madali ang magbigay kaysa tumanggap, ito'y maaaring maging paraan ng pag-aalay ngunit ito'y di-sapat. Ang tunay na pag-aalay ay nagmumula sa isang maawaing puso na pinangungunahan ang pakiusap; at ito'y di minsan lamang subalit palagi.

Di rin tunay ang pag-aalay kung may pagsisisi sa

bandang huli. Ang tunay na pag-aalay ay yaong ibinibigay na may kaligayahan; kinakalimutan ang sarili bilang nagbibigay, ang taong tumatanggap at ang mismong iniaalay.

Ang tunay na pag-aalay ay nagmumula sa puso na di nag-iisip ng kapalit, subalit naghahangad na sabay sila makarating sa Kaliwanagan.

Mayroong pitong uri ng pag-aalay na maaaring isakatuparan ng lahat ng tao. Ang una ay ang pag-aalay ng pisikal. Ito ay ang pagbibigay ng serbisyo sa sariling pagsisikap. Ang pinakamataas na uri ng pag-aalay na ito ay ang pag-aalay ng sariling buhay tulad ng naipamalas ng mga sumusunod na kuwento: Ang pangalawa ay ang pag-aalay ng diwa. Ito'y ang pagbibigay ng maawaing puso sa iba. Ang pangatlo ay ang pag-aalay ng mata. Ito ay ang pagbibigay ng mabanayad na tingin sa iba. Ang pang-apat ay ang pag-aalay ng kaayusan. Ito ay ang pag-aalay na magpapamalas ng kaayusang nagbibigay ng ngiti sa iba. Ang panglima ay ang pag-aalay ng panalita. Ito ay ang pagbibigay ng magaganda at maaalahaning mga salita sa iba. Ang pang-anim ay ang pag-aalay ng upuan. Ito ay ang pagbibigay ng silya sa iba. Ang pampito ay ang pag-aalay ng bahay. Ito ay ang pagbibigay sa iba ng matutuluyan sa gabi. Itong mga uri ng pag-aalay ay maisasagawa ng sino man sa araw-araw na buhay.

8. Minsan ay may prinsipeng nagngangalang Sattua. Isang araw, siya at ang dalawa niyang nakatatandang kapatid ay pumunta sa kagubatan upang maglaro. Doon ay nakakita sila ng isang gutom na tigre na pinag-iisipang lamunin ang kanyang pitong kuting.

Ang mga nakatatanda niyang kapatid ay nagtakuhan sa takot samantalang si Sattua ay umakyat sa matarik na dalisong at tinapon ang kanyang sarili sa tigre upang mailigtas ang buhay ng mga kuting.

Ginawa ito ng prinsipeng buong puso dahil sa kanyang naisip: “ang katawang ito ay nagbabago, minamahal ko ang katawang ito at walang iniisip para itapon ito; subalit, ngayon ay inialay ko ito sa tigre upang makamit ko ang Kaliwanagan.”

9. May apat na walang hangganang kalagayan ang isipan upang tamin ang pagnanais ng Kaliwanagan. Iyon ay ang pagbibigay-awa, pagmamahal, pagkagiliw at pagkapantay-pantay. Maaaring mapawi ang kasakiman sa pamamagitan ng pagbibigay-awa; maaari rin mapawi ang galit ng pagmamahal; ang paghihirap ng pagkagiliw; at ang ugaling pagkamapili sa mga kaibigan sa pagkakaroon ng pagkakatantay-pantay sa mundo.

Ang malaking pagbibigay-awa ay nagpapaligaya at nagbibigay ng karapatan sa mga tao; pagmamahal ang

nagtatanggol ng lahat ng di humuhubog sa tao upang maging maligaya at kontento.

Kung may sapat na pag-iingat, maaaring tamasain ang apat na walang hangganang kalagayan ng kaisipan at maaaring iwaksi ang kasakiman, pagkagalit, paghihirap at ang mga kaisipang pagpapanibugho; ngunit ito'y di madaling gawin. Ang masamang isip ay singhirap tanggalin tulad ng asong nagbabantay at ang tamang pag-iisip ay sandaling mabibitiwan tulad ng isang usa sa kagubatan; o ang masamang isip ay mahirap tanggalin tulad ng mga salita na nakaukit sa bato; at ang tamang kaisipan ay madaling mabitiwan tulad ng salitang sinulat sa tubig. Tunay na ang isa sa pinakamahirap sa buhay ay ang magsanay tungo sa Kaliwanagan.

10. May isang binatang nagngangalang Srona na ipinanganak sa isang mayamang mag-anak; ngunit siya'y napaka-sakitin. Siya'y nagsikap na makamtan ang Kaliwanagan. Naghirap siya ng lubusan hanggang sa dumugo ang kanyang mga paa.

Ang pinagpala ay kinaawaan siya at nagsabing “Srona, aking anak, nag-aral ka ba ng alpa sa inyong bahay? Alam mong ang alpa ay di tutunog kung ang mga pisi ay nabanat ng sobra o masyadong maluwap. Ito ay tutunog lamang kung ang pisi ay nabanat ng kainaman lamang.

“Ang pagsanay para sa Kaliwanagan ay tulad ng mga pisi ng alpa. Di mo makakamit ito kung banat ang pisi o sobrang luwang. Kailangang maging maunawain ka at gumalaw ng naaayon.”

Ang mga katagang ito ay nagdala ng liwanag sa isip ni Srona. Di nagtagal ay nakamit niya ang kanyang minimithi.

11. Minsan ay may isang prinsipeng na sadyang bihasa sa paggamit ng limang armas. Isang araw, nang papauwi na siya ay nakasalubong niya ang isang halimaw na napakakapal ang balat.

Sinugod siya ng halimaw, ngunit di siya nabahala. Nagpalipad siya ng pana; nagtapon siya ng sibat na di tumagos sa balat nito; naghagis siya ng baras at diyabelin ngunit di rin ito nasaktan. Gumamit din siya ng espada subalit nabali ito. Nilusob niya ang halimaw ng kanyang kamao at mga paa; subalit, inakmaan lamang siya ng halimaw at di na pinakawalan.

Ang halimaw ay nagwikang: “Walang mangyayari sa iyong pakikipaglaban, lalamunin lamang kita.” Ngunit sumagot ang prinsipeng: “Baka iniisip mong wala na akong sandata, may sandata pa akong nalalabi. Kung kakainin mo ako, papatayin kita sa loob ng iyong tiyan.”

Ang katapangan ng prinsipeng ay nakaantig sa halimaw at nagtanong: “Paano mo magagawa iyon?” Ang prinsipeng ay sumagot: “Sa kapangyarihan ng Katotohanan.”

Pagkatapos ay pinakawalan na siya ng halimaw at nagmakaawa ito sa pangaral niya ukòl sa Katotohanan.

Ang pabulang ito ay naghihikayat sa lahat na alagad na maging matiyaga at huwag susuko sa loob ng mga suliranin.

12. Kapwa nakakasuklam ang pagpipilit ng sarili at kawalan ng kahiyaan. Ngunit ang kawalang karangalan at kahihyan ay tagapagtanggol ng bawa't isa. Ang tao ay nagbibigay-galang sa kanilang mga magulang, nakatatanda at mga kapatid sapagkat sila'y nag-iingat na mawalan ng karangalan at kahihyan. Matapos ang pagmumuni-muni, kahanga-hanga ang ipagpaliban ang karangalan sa sarili at magkaroon ng pagtanaw sa ibang tao.

Kung ang isang tao ay marunong magsisi, maglalaho ang kanyang mga sala. Ngunit kung siya ay palalo at hindi nagsisisi, patuloy ang kanyang sala at ang kaparusahan.

Ang makatatanggap at makikinabang nito ay iyon lamang marunong magsagawa ng pangaral na ito.

Kung ang tao ay nakikinig lamang sa pangaral, ngunit di ito isinasaloob, ang Kaliwanagan ay di niya rin makakamit.

Pananampalataya, pagkukumbaba, pakikipagsapalaran at karunungan ang siyang maghahantong sa Kaliwanagan. Sa lahat ng ito, karunungan ang nakahihigit sa lahat

at ang nalalabi ay bahagi lamang na pumapalibot sa karunungan. Kung ang tao, sa kanyang pagsasanay ay nagmamahal lamang sa makamundong gawain, natutuwa sa sabi-sabi, at natutulog, siya ay maaalis sa daan ng Kaliwanagan.

13. Sa pagsasanay patungo sa Kaliwanagan, may mabilis at may mabagal. Kung kaya't di dapat mawalan ng pag-asa kung ilan ay maunang maliwanagan.

Ang isang tao ay nagsasanay sa pamamana ay hindi umaasang makakamit niya nang madalian ang kanyang kahusayan. Ngunit kung matiyaga siyang magsasanay nang walang-sawa at matagalan ay unti-unti niyang maaabot ang kadalubhasan. Ang ilog ay nagsisimla sa isang sapa hanggang sa ito ay maging dagat.

Tulad ng halimbawang ito, kung ang tao ay nagsasanay ng mga tiyaga at pagsisikap, tiyak na matatamo niya ang Kaliwanagan.

Kung ang tao ay patuloy na bubuksan ang kanyang mga mata, matatanaw niya ang Kaliwanagan kahit saan pa man.

Minsan ay may isang taong nagsusunog ng insenso. Napuna niyang ang bango ay di naaalís o dumarating, di ito nakikita o nawawala. Ito'y isang maiksing pangyayari na nagdala sa kanya ng Kaliwanagan.

Minsan ay may isang taong bumunot ng tinik sa kanyang paanan. Nakaramdam siya ng pananakit at naisip niya na ang sakit ay bunga lamang ng isipan. Batay sa pangyayaring ito, nawatas niyang maliligaw ang kaisipan sa tamang landasin kung kaliligtaang sanibin at magbubusilak kung ang kaisipan ay matagumpay na susupilin. Dahil natuklasan niya ang mahalagang katotohanang ito, di malaunan ay dumating sa kanya ang Kaliwanagan.

May isa pang tao na masyadong sakim. Minsan nang suriin niya ang ugot ng kanyang pag-iimbot at nang naunawaan niya na ito ay bunga ng sakit na kaisipan, dito nagsimula ang kanyang Kaliwanagan.

Mayroong isang matandang kasabihan ang nagwiwiking: “Laging ipantay ang inyong kaisipan. Kung ang pag-iisip ay mag-iisip ng pagpapantay-pantay, ang buong mundo ay pantay-pantay rin.” Isaalang-alang ang mga salitang ito. Unawain na ang pagkakaiba sa mundo ay dahil sa makapiling pananaw ng kaisipan. Mayroong daang patungo sa Kaliwanagan buhat sa salitang ito. Totoo, ang daang patungo sa Kaliwanagan ay walang katapusan.

III

ANG MGA DAAN NG PANANAMPALATAYA

1. Sino man ang sumisilong sa tatlong kayamanan, ang Buddha, ang Dharma at ang Sangha, sila ay tinatawag na

mga alagad ng Buddha. Ang mga alagad ng Buddha ay tumatangkilik sa apat na bahagi ng paggamit ng kaisipan – ang mga alituntunin, pananampalataya, pag-aalay at karunungan.

Ang mga alagad ng Buddha ay sinusunod ang limang alituntunin: huwag pumatay, huwag magnakaw, huwag maki-apid sa hindi asawa, huwag magsinungaling at huwag iinom ng kahit anumang nakalalasing na inumin.

Ang mga alagad ng Buddha ay may tiwala sa walang kamaliang karunungan ng Buddha. Tinatangka nilang umiwas sa kasakiman at katakawan. Naiintindihan nila ang batas na sanhi at bunga; laging isinasaisip ang pagbabago ng buhay at sumasang-ayon sa pangaral ng karunungan.

Ang punong humahapay pa silangan ay babagsak pasilangan din. Kung kaya't ang nakikinig sa pangaral ay lubhang mabubuhay sa walang hanggang lupain ng Buddha.

2. Wasto lamang sabihin na sino man ang naniniwala sa tatlong kayamanan ng Buddha, Dharma at ng Sangha ay tatawaging mga alagad ng Buddha.

Ang Buddha ay nakatamo ng walang hanggang Kaliwanagan at ginamit ito upang palayain at pagpalain ang sangkatauhan. Ang Dharma ay ang katotohanan, ang diwa ng Kaliwanagan at ang pangaral na nagpapaliwanag dito. Ang Sangha ay walang hanggang pakikipagkapwa ng

pananampalataya sa Buddha at Dharma.

Ating pinag-uusapan ang pagka-Buddha at ang Dharma na waring magkaiba; ngunit ang katotohanan ay iisa lamang sila. Ang Buddha ay naipamamalas ng Dharma at naisasakatuparan sa pamamagitan ng kapatiran. Kaya't ang sino mang maniwala sa Dharma at tangkilikin ang kapatiran ay may pananampalataya sa Buddha; at ang sumasampalataya sa Buddha ay dapat maniwala sa Dharma at tumangkilik sa kapatiran.

Dahil dito, ang tao ay magiging malaya at maliliwanagan sa pagkakaroon ng pananampalataya sa Buddha. Mahal ni Buddha ang pawang anak niya; kaya't sino mang magturing kay Buddha bilang kanyang magulang ay kaanib niya at makakamit ang Kaliwanagan.

Sino man ang gumalang kay Buddha ay kanyang pangangalagaan at pagkakaluwalhatian ng mga biyaya.

3. Walang ano man sa mundo ang makakapagdulot ng sinlaking biyaya maliban sa pagkakaroon ng pananampalataya kay Buddha. Marinig mo lamang ang pangalang Buddha, maniwala o di ka man at humanga kahit panandalian lamang ay pagpapalain ka na ng lubusan.

Kung kaya't ang tao ay pagpapalain kung patuloy niyang hahanapin ang pangaral ng Buddha kahit pa marami ang sagabal sa mundo.

Mahirap makatagpo ang gurong makakapagpaliwanag ng Dharma; at higit na mahirap ang makasalubong ang Buddha; subalit, pinakamahirap na ang maniwala sa kanyang pangaral.

Ngunit ano mang hirap ang makipagtunggali sa Buddha, sapagkat nakasalamuha ninyo na siya, dapat kayong magsaya, maniwala at manampalataya kay Buddha.

4. Sa mahabang paglalakbay ng buhay, ang pananampalataya ang magiging matalik ninyong kasama. Ito ang papawi ng uhaw at gutom sa paglalakbay, kaya't dapat lang angkinin.

Ang pananampalataya ang kamay na tumatanggap sa Dharma; ang palad na tumatanggap ng ano mang kabaitan. Ito ang apoy na lumilipon sa ano mang kasamaan at makamundong pagnanasa; at ito ang nagtuturo sa daang patungo sa pinaglalakbayan.

Inaalís ng pananampalataya ang kasakiman, katakutan at kayabangan; ito ang nagtuturo ng paggalang sa iba; ito ang nagpapalaya sa naiipit na kalagayan at nagbibigay ng lakas ng loob upang harapin ang paghihirap ng buhay; itong nagpapanatiling malinis ang ano mang ginagawa natin, at ito rin ang nagpapayabong ng kaisipan ng karunungan.

Ang pananampalataya ang nanghihikayat sa daang malayo at mahirap patungong Kaliwanagan.

Ang Daan ng Maisasagawang Kakayahan

Ang pananampalataya ang nagpapadama sa atin na tayo'y nasa harapan ng Buddha at nagpapahiwatig kung saan direksiyon tayo patutungo. Ang pananampalataya ang nagpapalambot ng mapag-imbong na pag-iisip at nagbibigay sa atin ng kalugud-lugod na diwa at isipan na siyang magtuturo sa atin upang maunawaan ang katuturan ng awa.

5. Ang lahat ng may pananampalataya ay nagkakamit ng karunungan makakaunawa sa pangaral ng Buddha. Matapos makamit ang karunungan makaunawa, ang paniniwala ang siyang magdudulot ng biyaya ng pagtiyaga, pagtanggap at ang kakayahang makibagay sa kanilang kalagayan sa mapayapang paraaan.

Ang pananampalataya ang magiging daan upang maunawaan ang pagbabago ng buhay at ang biyayang huwag magulantang o magdalamhati sa ano mang sumapit sa kanila. Tanto nila, na kahit anong kalagayan at pagbabago, ang katotohanan sa buhay ay pawang mananatili.

Ang pananampalataya ay may tatlong mahahalagang bahagi: pagsisisi, pagdiriwang at buong kaloobang paggalang sa kabaitan ng iba; at nagpapasalamat na tanggapin ang pagpapakita ng Buddha.

Kailangang linangin ng mga tao ang mga bahaging ito ng pananampalataya; kailangang maging sensitibo sa kanilang kabiguan at kasamaan; kailangan silang mahiya

sa mga ito at ito'y dapat lamang pagsisihan; kailangan silang magsikap upang maisagawa ang pagkilala sa mabuting-asal sa iba at mabuting gawain din; nang sa ganoon, sila ay maparangalan; at kailangan din nilang gustuhing makasama ang Buddha sa kanilang paggalaw at pamumuhay.

Ang kaisipan ng pananampalataya ay kaisipan ng matapat, isang malalim na isip, isang isip na matapat na nagagalak sa pag-aalay sa kanya sa banal na lupain ng makapangyarihang Buddha.

Kaya, ang Buddha lamang ang maaaring maging daang patungo sa banal na lupain; isang kapangyarihan na maglilinis sa kanila; isang kapangyarihang magtatanggol sa kanila laban sa mga delusiyon ng sarili. Kahit magkaroon sila ng pananampalataya, kung kanilang papahalagahan ang pangalan ng Buddha sa pagkakataong kanila itong marinig, sila man ay makararating sa banal na lupain.

6. Ang pananampalataya ay di mararanasan sa makamundong kaisipan--ito ay pagpapamalas ng likas na pagka-Buddha ng ating isipan. Ang sino mang nakakaintindi ng Buddha ay isa ring Buddha. Ang sino mang may tiwala sa Buddha ay isa ring Buddha.

Ngunit mahirap angkinin ang pagka-Buddha sa kaisipang walang humpay sa pagtaas at pagbaba ng kasakiman, paglait at makamundong pagnanasa; ngunit dito makatutulong ng malaki ang pananampalataya.

Sa loob ng isang gubat ay ang makamandag na punong-kahoy lamang ng Eranda ang tumutubo. Isang himala kung tutubo rito ang mahalimuyak ng punong-kahoy ng Chandana. Gayundin ay isang himala kung ang pananampalataya sa Buddha ay uusbong sa puso ng tao.

Samakatuwid, ang pananampalataya sa Buddha ay matataguriang pananampalatayang “walang ugat.” Ang ibig sabihin nito ay walang ugat itong pagtutubuan sa isip ng tao, ngunit ito ay may ugat sa mapagmahal na isip ng Buddha.

7. Kaya ang gayong pananampalataya ay mabunga at banal. Ngunit mahirap pukawin ang pananampalataya sa isang isip na tulog. May limang uri ng pag-aalinlangan na nanunuot sa mga anino ng isip ng tao at nagpapabawas sa pananampalataya.

Ang una ay ang pag-aalinlangan sa talino ng Buddha; ang pangalawa ay ang pag-aalinlangan sa aral ng Buddha; ang pangatlo ay ang pag-aalinlangan sa taong nagpapahatid ng aral ng Buddha; ang ikaapat ay ang pag-aalinlangan kung mapagkakatiwalaan ang mga paraan ng pagtutunton sa Banal na Landasin; at ang ikalima ay ang pag-aalinlangan ng isang taong palalo at mapusok ang isip sa katapatan ng mga nakauunawa at sumusunod sa aral ng Buddha.

Tiyak ngang wala nang higit na mapanganib kaysa sa pag-aalinlangan. Ang pag-aalinlangan ay naghihilalay sa

mga tao. Ito ay isang lason na sumisira ng pagkakaibigan at ng mabuting pagsasamahan. Ito ay isang tinik na nakakagambala at nakasasakit; ito ay isang tabak na pumapatay.

Ang pinagmulan ng pananampalataya ay matagal nang itinanim ng pagmamahal ng Buddha. Ang taong may pananampalataya ay nawawatas ang katotohanang ito at lubhang nagpapasalamat sa Buddha sa kanyang kabutihang.

Hindi dapat limuting hindi dahil sa sariling pagmamahal kung kaya nabubuhayan ang isang tao ng pananampalataya, ngunit dahil dito sa pagmamahal ng Buddha na noon pa ma'y naghasik ng busilak na tanglaw ng pananampalataya sa isip ng tao at winaksi ang karimlan ng kanilang kamangmangan. Ang sinumang may pananampalataya ngayon ay tumanggap ng pamanang ito ng Buddha.

Kahit na ang isang tao ay may pangkaraniwang buhay ay maaari siyang isilang sa Busilak na Lupain at mabuhayan ng pananampalataya sa pamamagitan ng matagal nang nagpapatuloy na pagmamalasakit ng Buddha.

Sadyang mahirap na isilang sa daigdig na ito. Mahirap dinggin ang Dharma; lalong mahirap na makamit ang buong pananampalataya. Kailangang gawin nating lahat ang makakaya upang pakinggan ang aral ng Buddha.

IV MGA BANAL NA APORISMO

1. “Nagmalabis siya sa akin, pinagtawanan niya ako, sinaktan niya ako.” Sapagkat ang bawat tao ay nag-iisip at habang pinananatili niya ang gayong isipan, ang galit ay mananatili.

Ang galit ay di mawawala hangga't mayroong sama ng loob na nananatili sa kaisipan. Ang galit ay mapapawi sa sandaling ang sama ng loob ay nalimutan.

Kung ang bubungan ay di maayos ang pagkagawa o nasira, ang ulan ay papasok sa bahay. Gayundin ang kasakiman ay pumapasok sa isang isip na mali ang kinasanayan o lubhang mapusok.

Ang maging tamad ay ang pinakamaikling daang patungong kamatayan. Ang maging masipag ay ang daang patungong buhay. Ang mga hangal ay tamad, ang mga matalino ay masipag.

Ang tagagawa ng pana ay pilit na tinutuwid ang kaniyang mga pana; ang matalinong tao ay pilit na tinutuwid ang takbo ng kaniyang kaisipan.

Ang tulirong kaisipan ay laging abala, tatalon-talon at mahirap pigilin, ngunit ang payapang kaisipan ay tahimik. Kaya nararapat na tinitimpi ang isip.

Ang isip ng tao, hindi ang kaniyang mga kalaban, ang nag-uudyok sa kaniyang gumawa ng masama.

Ang sinumang pinangangalagaan ang kaniyang isipan laban sa kasakiman, galit at kahangalan ay siyang nagtata-masa ng tunay at habang buhay na kapayapaan.

2. Ang hindi tumutupad ng kanyang mga sinasabi ay tulad ng bulaklak na walang halimuyak.

Ang bango ng isang bulaklak ay hindi kayang salungatin ang pagdaloy ng hangin; ngunit ang dangal ng mabuting tao ay lumalaganap sa daigdig kahit laban sa hangin.

Ang gabi ay mahaba para sa taong di mapagkatulog at ang paglalakbay ay animo'y walang katapusan para sa pagod na manlalakbay; gayundin ang panahon ng delusyon at pagdurusa ay napakatagal para sa taong hindi pa natutuklasan ang wastong pangaral.

Sa paglalakbay, ang tao ay kailangang may kasamang kapantay ang kanyang pag-iisip o di kaya'y nakahihigit pa; mabuti pang maglakbay nang mag-isa kaysa may kasama kang isang hangal.

Ang di-tapat at masamang kaibigan ay higit na kailangang katakutan kaysa sa mabangis na hayop; ang mabangis na hayop ay makasusugat ng iyong katawan, ngunit ang masamang kaibigan ay makasusugat ng iyong isipan.

Kung ang isang tao ay di kayang supilin ang kaniyang kaisipan, paano siya masisiyahan sa pag-iisip ng "Ito ang aking anak" o "Ito ang aking kayamanan"? Ang

isang hangal ay nagtitiis sa ganitong di-masupil na kaisipan.

Ang hangal na batid ang kaniyang kahangalan ay higit na mabuti sa hangal na nag-aakalang siya ay matalino.

Ang kutsara ay di nakatitikim ng pagkaing dinadala nito. Gayundin, ang isang hangal ay di nakauunawa ng karunungan ng isang matalinong tao kahit na maki-halubilo siya rito.

Ang sariwang gatas ay matagal mamuo, ang makasalanang gawain ay di kaagad namumunga. Ang mga makasalanang gawain ay tulad ng mga uling sa apoy na natatago sa abo at patuloy na nagbabaga, hanggang sa magliyah at maging lumalagablab na apoy.

Ang tao ay hangal sa paghahangad ng mga di-pangkaraniwang karapatan, matataas na tungkulin, salapi at karangalan, sapagkat ang mga gayong hangarin ay magdadala ng kasawian at hindi kasiyahan.

Ang mabuting kaibigang nagpapaalala sa ating kamalian at kakulangan at itinatakwil ang masama ay kailangang igo dahil sa pagbunyag niya sa atin ng mga nakakubling kayamanan.

3. Ang taong natutuwa dahil tumanggap siya ng mabuting aral ay makatutulog ng mahimbing sapagkat ang kaisipan niya ay nalinis.

Ang karpintero ay pilit itinutuwid ang kaniyang

bubungan; ang tagagawa ng pana ay masusing pinapantay ang kanyang mga pana; ang tagabungkal ng kanal na patubig ay sinisikap na mabanayad ang agos ng tubig; ang matalinong tao ay pinangingibabawan ang kaniyang isip upang ito ay maging tuwid at banayad.

Ang malaking bato ay di nayayanig ng hangin, ang isip ng matalinong tao ay di naaantala maging ng karangalan o pag-aalipusta.

Ang paglupig sa sarili ay higit na matamis na tagumpay kaysa sa paglupig sa libu-libong kaaway sa digmaan.

Ang mabuhay ng isang araw at makarinig ng mabuting aral ay higit na mabuti kaysa sa mabuhay ng isang daang taon ngunit di naman makatanggap ng pangaral.

Ang may paggalang sa sarili ay kailangang laging handa at mag-ingat siya na hindi malupig ng makasalanang pagnanasa. Minsan sa kanilang buhay, kailangang mulat ang kanilang pananampalataya, sa kanila mang kabataan o sa kanilang katandaan.

Ang mundo ay laging nasusunog sa mga apoy ng kasakiman, poot at kahangalan; kailangang makaiwas agad sa mga panganib na yaon.

Ang mundo ay tulad ng bula, parang isang manipis na agiw ng gagamba, animo'y latak sa loob ng maruming banga; ang isang tao ay dapat pangalagaan ang kalinisan ng kaniyang kaisipan.

4. Umiwas sa kasamaan, gumawa ng mabuti at panatiliing malinis ang kaisipan: ito ang buod ng pangaral ni Buddha.

Ang pagtitiis ay isa sa pinakamahirap na disiplina ngunit ang tagumpay ay nakakamit lamang ng nagtitiis.

Kailangang alisin ang sama ng loob kung nakararamdam nito; kailangang iwaksi ang kalungkutan kung dinadalaw ng lumbay; kailangang alisin ang pagkagahaman kapag nababalutan ng kasakiman. Upang mabuhay na mapagbigay, di dapat angkinin ang anuman lalu na't sagana sa ari-arian.

Ang kalusugan ay malaki ang kabutihang naidudulot. Ang malugod sa kung anumang tinataglay ay higit na mabuti kaysa sa pagkakaroon ng malaking kayamanan. Ang mataguriang matapat ay tanda ng tunay na pakikipagkaibigan; ang makamit ang Kaliwanagan ay ang pinakamataas na uri ng kaligayahan.

Kung ang isang tao ay itinatatwa ang kasamaan, kung nakararamdam siya ng kapayapaan, kung siya ay naaaliw sa pakikinig ng mabuting pangaral, malayo siya sa anumang uri ng takot.

Huwag kayong kumapit sa mga bagay na nakagigiliwan ninyo, huwag magpanatili ng pagkasuklam sa mga bagay na ayaw ninyo. Ang kalungkutan, takot at pagkaalipin ay nanggagaling sa mga ayaw at ibig ng isang tao.

5. Ang kalawang ay tumutubo sa bakal at nakasisira rin nito; gayundin ang kasamaan ay galing sa isip ng isang tao at nakasisira sa kanyang isip.

Ang banal na kasulatan na di binabasa nang matapat ay napupuno ng alikabok; ang bahay na di inaayos tuwing may sira ay nagiging marumi; gayundin ang tamad, siya ay dumudungis sa kalaunan.

Ang makasalanang gawain ay dumudungis sa babae; ang pagkakuripot ay sumisira ng isang pag-aalay; ang masasamang asal ay nagbabahid di lamang ng buhay natin ngayon kundi rin sa mga susunod pa nating mga buhay.

Ngunit ang karumihang dapat katakutan ay ang karumihang batay sa kamangmangan. Habang may kamangmangan ay hindi malinis ang katawan o isip ng isang tao.

Madaling maging walanghiya, maging suwail at walang pakundangang tulad ng uwak, ang manakit ng iba na walang nadaramang pagsisisi.

Mahirap talaga ang magpakumbaba, ang maging magalang at marangal, ang maging malaya mula sa pagnanasa, ang maging malinis sa isip at gawa, at ang maging marunong.

Madaling ipakita ang kamalian ng iba, ngunit mahirap aminin ang sariling pagkakamali. Kadalasan ay ipinapamalita ng tao ang kasalanan ng iba na di pinag-iisipang ito, ngunit tinatago niya ang sarili niyang kasala-

nan tulad ng isang sugarol na nagkukubli ng kanyang mga pitsa.

Ang langit ay di nag-iiwan ng bakas ng ibon, usok o daluyong; ang masamang pangaral ay di nagdadala ng Kaliwanagan; wala sa daigdig na ito ang di nagbabago, ngunit ang kaisipang nakamit ang Kaliwanagan ay di nababagabag.

6. Tulad ng isang mandirigmang nagmamatyag sa tarangkahan ng palasyo, dapat ring pangalagaan natin ang ating isip mula sa panganib na nanggagaling sa labas at loob ng ating sarili; di dapat itong pabayaang kahit na sandali.

Ang bawat tao ay panginoon ng kaniyang sarili, siya ay ang balon ng tubig na tanging maaasahan sa sandali ng pangangailangan. Dahil dito ay kailangan mapangibabawan ng sarili ang lahat ng bagay.

Tungo sa kalayaang ispiritwal mula sa makamundong pagkaalipin, ang mga unang hakbang ay supilin ang sariling isip, iwasan ang katabilan at maging mapanuri.

Ang araw ay ang nagpapaliwanag sa umaga, ang buwan ay ang nagpapaganda ng gabi, ang disiplina ay ang nagpaparagdag sa dangal ng mandirigma; gayundin ang tahimik na pagmumuni-muni ay ang nagpapatangi sa tagahanap ng Kaliwanagan.

Ang sinumang hindi makapangalaga ng kanyang mga mata, tainga, ilong, dila, at katawan at natutukso ng

kaniyang paligid ay di kayang magsanay para sa Kaliwanagan. Ang sinumang nagtatanod ng mga pinto ng kanyang limang sentido at nalupig na ang kanyang sariling isip ay siyang magiging matagumpay sa kaniyang pag-sasanay tungo sa Kaliwanagan.

7. Ang taong alipin ng kanyang mga kagustuhan at kinasusuklaman ay di maaaring maunawaan ng lubos ang kahalagahan ng mga pangyayari. Sa halip ay natatalo siya ng mga pangyayari. Ang sinumang malaya sa mga pagnanasa ay nakauunawa ng husto sa mga pangyayari at ang lahat ay nagiging sariwa at mahalaga para sa kaniya.

Pagkatapos ng kalungkutan ay kaligayahan, pagkatapos ng kaligayahan ay kalungkutan. Ngunit kung ang isang tao ay di na nagdaranas ng kaligayahan at kalungkutan, ng mabuti at masamang gawain, siya ay nagkamit na ng kalayaan.

Ang nag-aalala sa paghihintay o palagiang inaalala ang nakaraang pagkabigo ay parang mga tambong pinutol at nalanta.

Ang lihim ng kalusugan ng isip at katawan ay hindi ang pagtangis sa nakaraan, ang pag-aalala sa kinabukasan o sa pagbibilang ng mga maaaring maging suliranin. Ang lihim ng kalusugan ay ang mabuhay sa kasalukuyan nang maayos at buong sikap.

Huwag manatili sa kahapon, huwag mangarap para sa kinabukasan, ituon mo ang isip sa kasalukuyang mga sandali.

Karapatdapat na gampanan mo nang mahusay at walang pagkabigo ang pangkasalukuyan mong tungkulin; huwag mong tangkaing umiwas dito o ipagpaliban ito para sa kinabukasan. Sa iyong pagkilos ngayon ay pinangatawanan mo ang isang mabuting araw.

Ang karunungan ang pinakamagaling na tagapagturo at ang pananampalataya ang pinakamagaling na kasama. Dapat sikaping makalayo sa karimlan ng kamangmangan at kahirapan, at hanapin ang ilaw ng Kaliwanagan.

Sa pamamahala ng isang isip at katawan, ang tao ay kailangan ng sapat na patunay sa kabutihang-asal. Itó ay banal na tungkulin. Ang pananampalataya ay magiging kayamanan niya; katapatan ang magdudulot ng matamis na pamumuhay; at ang mag-ipon ng mabuting gawain ang kanyang magiging banal na tungkulin.

Sa pagtahak ng buhay, karunungan ang ilaw sa araw at tamang kaisipan lamang ang pananggalang sa gabi. Kung ang tao ay nabubuhay lamang ng lubusan, walang makasisira sa kanya; kung masusupil niya ang kasakiman, walang sasagabal sa kanyang kalayaan.

Dapat lang kalimutan ang sarili para sa mag-anak; dapat kalimutan ang mag-anak para sa buong baryo; dapat kalimutan ang baryo para sa buong bansa; at dapat lamang kalimutan ang lahat para sa Kaliwanagan.

Ang lahat ay naiiba, ang lahat ay nagpapakita at nawawala, walang masayang kapayapaan hanggat ang isa ay nakaraos sa hirap ng buhay at kamatayan.